

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma / kasvatus- ja perhetyö

Hanna Lahtinen

LAPSEN HARJAANTUMINEN ENGLANNIN KIELEN KÄYTÖSSÄ PÄIVÄKO-
TIYMPÄRISTÖSSÄ

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

LAHTINEN, HANNA

Lapsen harjaantuminen englannin kielen käytössä
päiväkotiympäristössä

Opinnäytetyö

50 sivua + 4 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Tuomo Paakkonen

Toimeksiantaja

Kotkan Englanninkielinen leikkikoulu

Lokakuu 2013

Avainsanat

kieellinen kehitys, kaksikielisyys, englannin kieli,
päivähoito

Opinnäytetyön aiheena on lapsen harjaantuminen englannin kielen käytössä päiväkotiympäristössä. Tavoitteena on tutkia lasten vieraan kielen oppimisen tukemista päiväkotiympäristössä, ja samalla selvittää, miten kotiympäristössä tuetaan englannin kielen käyttöä toisen vanhemman äidinkielen ollessa englanti. Työn tarkoituksena on tuoda esille käytettyjä menetelmiä ja keinoja englannin kielen opettamiseen ja kielen käytön tukemiseen. Kotkan Englanninkielinen leikkikoulu, varhaiskasvatussuunnitelma, kielen kehitys sekä vieraan kielen oppiminen muodostavat teoreettisen viitekehyksen opinnäytetyölle.

Opinnäytetyö on laadullinen työelämälähtöinen tutkimus. Aineisto on kerätty teemahaastattelun ja kyselyn avulla. Teemahaastattelu on tehty leikkikoulun kolmelle työntekijälle ja kysely kohdistettiin vanhemmille. Teemahaastattelu tallennettiin kirjoittamalla haastateltavien puhe sanasta sanaan muistiin. Kyselyjen vastaukset vanhemmat kirjoittivat lomakkeeseen. Tutkimuksen luotettavuutta on lisätty kirjoittamalla mahdollisimman selkeästi ja tarkasti tutkimuksen kulku.

Aineistosta käy ilmi menetelmät ja keinot, joilla englannin kielen oppimista ja sen käytössä harjaantumista tuetaan. Aineiston tuloksista voidaan päätellä, että kielen oppimista ja sen käytössä harjaantumista voidaan tukea monin eri keinoin, jotka eivät ole kaukana äidinkielen eli suomen oppimisesta.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Services

LAHTINEN, HANNA

Training a Child to Use English Language in Kindergarten Environment

Bachelor's Thesis

50 pages + 4 pages of appendices

Supervisor

Senior lecturer Tuomo Paakkonen

Commissioned by

The English Kindergarten of Kotka

October 2013

Keywords

language development, bilingualism, English, kindergarten

The purpose of this study was to clarify how a child is trained to use English as a primary language in kindergarten environment. The aim was also to examine how to support children to learn English in kindergarten as well as clarify how to support children to use English in home environment when another parent is a native speaker. The purpose was to find out the used methods and means teaching English and supporting the use of English. The English Kindergarten of Kotka, early childhood education plan, language development and learning a foreign language are the theoretical context of the study.

This study is qualitative and it is based on working life. The material has been collected by theme interviews and by surveys. The theme interview has been conducted to three workers in kindergarten and the survey was given to the parents. Theme interview was carried out by writing it down. Parents replied to a form. In order to increase the reliability of the study the study process has been described distinctly and precisely.

The material shows the means and methods of learning and training clearly. Based on the analysis of the material, it can be concluded that learning and becoming trained in English can be supported in many ways which are similar when compared to Finnish language.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	KOTKAN ENGLANNINKIELINEN LEIKKIKOULU	7
	2.1 Historia	7
	2.2 Toiminta ja tavoitteet	8
3	VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	11
	3.1 Mitä on varhaiskasvatus?	11
	3.2 Tavoite	11
	3.3 Toteutus	12
	3.4 Vanhempien osallisuus	13
	3.5 Eri kieli ja kulttuuri	14
	3.6 Kielikylpy	14
4	LAPSEN KIELEN KEHITYS	15
	4.1 Kielen kehitys eri ikäkausina	15
	4.2 Vuorovaikutus ja viestintä	18
	4.3 Aikuisen merkitys kielen kehityksessä	19
	4.4 Kielen kehityksen tukeminen	21
5	LAPSEN VIERAAN KIELEN OPPIMINEN	22
	5.1 Kaksikielisyys	22
	5.2 Opettajien merkitys	23
	5.3 Kahden kielen omaksuminen	24
	5.4 Vanhempien rooli	26
	5.5 Vieras kieli mukana rutiineissa	26
	5.6 Kaksikielisuuden vaikutuksia	27
6	TUTKIMUKSEN KULKU	28
	6.1 Tutkimuksen tarkoitus	28
	6.2 Tutkimusmenetelmät	29

6.3	Aineiston hankinta	30
6.4	Aineiston laatu	33
6.5	Aineiston purkaminen	33
6.6	Aineiston analysointi	34
7	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	35
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET	36
8.1	Menetelmät ja keinot lapsen englannin kielen oppimisessa päiväkodissa	36
8.2	Englannin kielen käytön tukeminen kotona	40
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	41
10	POHDINTA	45
	LÄHTEET	49
	LIITTEET	
	Liite 1. Saatekirje	
	Liite 2. Kyselytutkimus	
	Liite 3. Teemahaastattelurunko	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tekeminen lähti liikkeelle kiinnostuksesta lapsen kommunikointiin ja varsinkin kommunikointiin vieraalla kielellä. Olin itse töissä Kotkan Englanninkielisessä leikkikoulussa, jossa syntyi idea opinnäytetyöstä, joka käsittelisi kaksikielisyyttä. Ajatuksena oli tuottaa tietoa leikkikoululle lasten englannin kielen oppimisen tukemisesta.

Rajasin työni koskemaan leikkikoulun 3–7-vuotiaita lapsia. Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää lapsen englanninkielessä harjaantumista päiväkotiympäristössä. Samalla tarkoituksena oli selvittää, miten kotona tuetaan englannin kielen käyttöä perheissä, joissa toisen vanhemman äidinkieli on englanti.

Teoriaosa opinnäytetyössäni rakentui leikkikoulun historiasta, toiminnasta ja tavoitteista, varhaiskasvatussuunnitelmasta, kielen kehityksestä ja vieraan kielen oppimisesta. Koin tärkeäksi opinnäytetyöni kannalta selvittää leikkikoulun toimintaa ja itse varhaiskasvatussuunnitelmaa, koska ne luovat pohjan päiväkodissa toiminnalle. Lapsen kielen kehitys ja vieraan kielen oppiminen taas antavat tukea tutkimuskysymysteni vastauksille.

Kielen omaksumisen onnistumisen kannalta on tärkeää, että se tapahtuu aidossa vuorovaikutuksessa ja kommunikaatio on molemminpuolista. Kieltenopetuksessa on keskitetty liian paljon huomiota itse kieleen eikä sen mahdollistamaan vuorovaikutukseen. Kieli on kommunikointia varten, ja tämän vuoksi se olisi hyvä nähdä vuorovaikutuksen mahdollistajana. (Laurèn 2000, 37, 48.) Lasten täytyy pystyä kommunikoimaan omien vanhempiensa ja sukulaistensa kanssa, jos heidän äidinkieltensä ei ole suomi.

Opinnäytetyössäni tutkin englannin kielessä harjaantumista päiväkotiympäristössä. Työn tarkoituksena on löytää erilaisia menetelmiä ja keinoja englannin kielen oppimisen tukemiseen ja tuoda ne koottuna leikkikoulun työntekijöiden tietoisuuteen. Opetuksessa on huomioitu kieli, puhe sekä niiden mahdollistama vuorovaikutus, mutta Nurmilaakso ja Välimäki (2011, 45) tuovat ilmi, etteivät vuorovaikutus ja kommunikointi rajoitu pelkkään puheeseen, vaan niihin sisältyy myös ruumiin kieli, ilmeet ja eleet.

Englannin kielen opettamisen ja oppimisen ei tarvitse olla sanojen opiskelua ulkoa oppikirjoista. Laurèn (2000, 86) tuo esille lasten rohkaisemisen oma-aloitteisuuteen ja sen, miten opetuksessa voidaan hyödyntää heidän omia kokemuksiaan. Erilaiset havainnollistamisen keinot elävöittävät oppimistilanteita, kuten esimerkiksi kuvat, ilmeet, eleet, leikit ja laulut.

Arvion mukaan puolet maailman väestöstä on kaksikielisiä. Luonnollinen kaksikielisyys tarkoittaa sitä, että vanhemmista kumpikin puhuu eri kieltä äidinkielenään. Johdonmukaisesti kummankin käyttäessä äidinkieltään puhuessaan lapsen kanssa lapsi oppii huomaamatta molemmat kielet. Toisaalta lapsi saattaa tarvita enemmän aikaa kielen oppimiseen kahta kieltä oppiessaan. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009, 42.)

2 KOTKAN ENGLANNINKIELINEN LEIKKIKOULU

2.1 Historia

Englanninkielinen leikkikoulu aloitti toimintansa syyskuussa vuonna 1975 Kotkan Suomi-Amerikka Yhdistyksen toimesta. Toiminta-aika oli aluksi vain aamupäivisin kello 9–12 ja lapsia oli runsaat 20. Kotkan Suomi-Amerikka Yhdistyksen puolesta leikkikoulua olivat perustamassa Sirpa Vuorinen, Maija Ingreus, Anja Pälli ja Kai Holmberg. Usean vuoden ajan englannin opettajana toimi Mary Hotanen, ja hänen ansiostaan leikkikoulu tuli tunnetuksi ja suosituksi. (Kuhlman-Keskinen, R. 1998. Kotkan Suomi-Amerikka yhdistys Ry 1948-1998.)

Leikkikoulun toiminnan aloittaminen vaati paljon työtä yhdistyksen jäseniltä sekä vanhemmilta. He hankkivat rahaa leikkikoulun käyttömenoihin myyjäisillä sekä talkoilla, koska kaupungilta ei saanut aluksi tukea muuhun kuin leikkikoulun perustamiseen. Vuonna 1984 kaupungin kanssa solmittu ostopalvelusopimus varmisti vakaaman pohjan toiminnan suunnittelulle sekä tavoitteiden laatimiselle. Toiminnan ei ole koskaan ollut tarkoitus tuottaa voittoa, mutta taloudellisen tilanteen täytyy olla kuitenkin vakaalla pohjalla leikkikoulun tulevaisuuden turvaamiseksi. Suomi-Amerikka Yhdistyksen hallitus toimii leikkikoulun johtokuntana, joka hoitaa hallinnolliset tehtävät, ja leikkikoulu onkin ollut näkyvä osa yhdistyksen toimintaa. (Kuhlman-Keskinen, R. 1998. Kotkan Suomi-Amerikka yhdistys Ry 1948-1998.)

Leikkikoulun toiminta on laajentunut 1990-luvulla, toiminta-aika on pidentynyt aamusta iltapäivään ja lapsia on tullut ryhmiin lisää. Lisäksi iltaisin toimii koululaisten omia englanninkerhoja, jossa englannin opiskelu tapahtuu syntyperäisen opettajan johdolla. (Kuhlman-Keskinen, R. 1998. Kotkan Suomi-Amerikka yhdistys Ry 1948-1998.)

Englanninkielinen leikkikoulu toimii Kotkan Katariinassa aamusta iltapäivään. Kerran viikossa järjestetään koululaisten englanninkerho, jossa opiskellaan syntyperäisen opettajan johdolla. Leikkikoulu tekee myös yhteistyötä musiikkikoulun sekä pyhäkoulun kanssa, joista käydään säännöllisesti pitämässä leikkikoululla lapsille oppitunteja.

Nykyään leikkikoululla on kahdesta ikävuodesta seitsemään ikävuoteen lapsia neljässä eri ikäryhmässä, joissa työskentelee kasvatus-, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Hoito-ohjelmia on kolme: aamupäivä-, kokopäivä- sekä esikouluryhmä. Toiminta on kasvanut edelleen ja lapsia on tullut lisää leikkikouluun. Myös uuden ryhmän perustaminen pienemmille alle kolmevuotiaille lapsille on mahdollistanut muun muassa englannin kieleen tutustumisen varhain sekä perheen nuorempien sisarusten sijoittamisen isompien sisarusten kanssa samaan päivähoidopaikkaan.

Englanninkielinen leikkikoulu noudattaa Kotkan kaupungin varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmaa.

2.2 Toiminta ja tavoitteet

Alusta alkaen leikkikoulun tavoitteena on ollut varhaiskasvatustyön lisäksi ohjata lapsia kansainvälisyyteen sekä englannin kielen omaksumiseen ennen kouluikää. Tavoitteena on antaa lapsille valmiuksia puhua englantia arkipäivän tilanteissa, ja lisäksi lapset omaksuvat runsaasti kielellistä aineistoa, kuten lauluja, runoja ja fraaseja. Oppiminen tapahtuu leikin kautta, ja se on asteittain kulkeva prosessi, joka etenee passiivisesta aktiiviseen kielen käyttöön. Lapset oppivat puhumaan englantia luontevammin, kun opettajana toimii syntyperäinen englannin kielen puhuja.

Kasvatuskumppanuutta toteutetaan vanhempien kanssa yhdessä auttaen lasta kasvaamaan turvallisessa ja lämminhenkisessä ympäristössä omatoimiseksi sekä yhteistyökykyisiksi. Leikkikoulussa vahvistetaan lapsen positiivista minäkuva ja luodaan onnistumisen kokemuksia. Sosiaalisia taitoja ja hyvien tapojen merkitystä korostetaan

arkipäivän rutiinien ohessa. Lasta rohkaistaan kehittämään sosiaalisia suhteita ja solmimaan niitä itse muiden lasten kanssa. (Filosofia. Kotkan Englanninkielinen Leikkikoulu – The English Kindergarten of Kotka.)

Kielileikkikoulussa tutustutaan luontevasti vieraisiin kulttuureihin, erilaisiin ihmisiin sekä heidän tapoihinsa. Kansainvälistyvässä maailmassa on tullut yhä tärkeämmäksi vieraiden kielten osaaminen sekä erilaisuuden hyväksyminen. Vuosien saatossa Englanninkielisellä leikkikoululla on ollut opettajina syntyperäisiä englannin kielen taitajia. Vierailulla leikkikoulussa on ollut ulkomaalaisia opettajia, vaihto-oppilaita, suurlähetystön henkilökuntaa, urheilijoita sekä taiteilijoita. Työharjoittelijoita on ulkomailta kuin myös suomalaisista oppilaitoksista.

Leikkikoulussa lapsille luodaan päivärytmi, johon he tottuvat ja oppivat, milloin tapahtuu mitään; näin saadaan luotua turvallisuuden tunne ja pysyvyyttä arjen toimiin. Turvalliset aikuiset ovat läsnä lasten päivässä seuraamassa onnistumisia sekä niin hyviä kuin huonojakin hetkiä. Lapset oppivat sosiaalisia taitoja suomeksi ja englanniksi jokapäiväisissä rutiineissa, kuten ruokailussa, ohjatuissa tuokioissa ja leikissä.

Säännöillä luodaan myös lapsille turvallisuuden tunnetta ja niiden kautta lapset oppivat pikkuhiljaa, että yhteiskunnassamme vallitsee joukko lakeja, jotka sanelevat, mikä on sallittua ja mikä ei. Pienestä asti opetellaan noudattamaan yksinkertaisia sääntöjä ja toimintamalleja, mikä madaltaa kynnystä oppia yhteiskunnassa vallitsevien lakien merkitys.

Leikissä heijastuvat lasten omat kokemukset sekä ajattelutoiminta. Siinä ratkotaan erilaisia ongelmia toimimalla ja puhumalla. Mielikuvitus kehittyy leikissä, koska kaikkia leikkiin vaadittavia esineitä tai rakennuksia ei ole, vaan ne pitää itse kuvitella. Leikissä lapset oppivat vuorottelemaan ja tekemään päätöksiä sekä hyväksymään toisinaan päätökset, joita muut ovat tehneet, tai mahdollisesti tekemään kompromisseja.

Ohjattu sekä vapaa liikunta ovat tärkeitä lapselle ja tämän hyvinvoinnille. Nykyisen teknologiyhteiskunnan vuoksi lapset ovat siirtyneet usein ulkoa leikkimästä ja pelaamasta teknisten laitteiden ääreen sisätiloihin. Leikkikoulussa kannustetaan liikkumaan ja leikkimään ulkona mahdollisimman paljon. Näin lapset oppivat liikunnan tärkeän merkityksen, ja heistä on kivaa, kun pienestä asti oppii ulkona leikkimisen tai-

don. Liikunnan yhdistäminen luontoretkille leikkikoulun ympäristöön on oiva keino saada vaihtelua leikkikoulun oman pihapiirin tarjoamiin mahdollisuuksiin.

Kieli ja puhe ovat sosiaalisen kanssakäymisen sekä ymmärretyksi tulemisen kannalta merkityksellisiä, varsinkin vieraan kielen ollessa mukana suomen kielen ohella. Tärkeää on käyttää kuvia tukena ja ymmärtää toiston suuri merkitys lapsen oppimisen kannalta. Lapsi muistaa sanan, kun toistoa tapahtuu, ymmärtää sen, kun merkitys kerrotaan ja näin avustettuna alkaa käyttää sanaa ja saa sen omaan sanavarastoonsa.

Oppiminen ja tehtävät ovat keinoja harjoitella opettajan ohjauksessa ja valvonnassa eri työvälineiden käyttöä sekä saada opastusta niiden käyttöön kuten saksilla jonkin kuvion leikkaamiseen. Työtehtävät tukevat ja kehittävät lapsen oppimista, niiden kautta opitaan numeroita, kirjaimia, värejä sekä tarinoita suomeksi ja englanniksi.

Taiteen keinot, kuten musiikki, kuvataide sekä sadut ja lastenkirjallisuus, ovat olennainen osa jokapäiväistä arkea leikkikoulussa. Musiikissa ja lauluissa yhdistyy hyvin usein pienimuotoinen motoriikka ja liikunta. Usein leikkikoulun lauluihin on yhdistetty liikkeitä, käsillä sekä jaloilla. Laulujen kautta opitaan myös sanastoa sekä muistamaan kavereiden nimet. Oppiminen tapahtuu lapsen sitä huomaamatta.

Kuvataiteessa harjoitellaan muun muassa kynäotetta, värien käyttöä ja ohjeiden kuuntelua. Lapsen käsi harjaantuu kynän käyttämisessä ja väritystehtävissä rajojen sisäpuolella pysymisessä. Lapselta vaaditaan mielikuvitusta ja luovaa ajattelua, oli sitten kyseessä lapsen omaehtoinen kuvataiteen tekeminen tai aikuisen ohjaama kuvataidetuokio.

Sadut ja lastenkirjallisuus kulkevat ympäri vuoden leikkikoulun teemoissa mukana. Teemat määrittävät minkälaisia satuja luetaan mihinkin vuodenaikaan ja alateema tarkoittaa sadun tiettyjä piirteitä. Saduilla on tärkeä osa arvokasvatuksessa sekä valintojen tekemisessä. Niiden kautta pystyy kokemaan erilaisia tunteita ja ne rikastuttavat mielikuvitusta. Satujen kautta opitaan uutta sanastoa ja satuja toistamalla sekä niistä kyselemällä saadaan sanavarastoa kartutettua.

3 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

3.1 Mitä on varhaiskasvatus?

Varhaiskasvatus on lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta tavoitteena edistää lasten tasapainoista kasvua, oppimista ja kehitystä. Yhteiskunta järjestää, valvoo ja tukee varhaiskasvatusta, joka koostuu kasvatuksen, hoidon sekä opetuksen kokonaisuudesta ja jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys. Lähtökohtana on kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä sekä oppimisesta. Keskeinen voimavara varhaiskasvatuksessa on ammattitaitoinen henkilöstö. (Stakes 2005, 9.)

On tärkeää painottaa varhaiskasvatuksessa lapsuuden itseisarvoista luonnetta, vaalia lapsuutta sekä ohjata lasta ihmisenä kasvamisessa. Ihmisenä kasvamisen kolme päämäärää ovat henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden asteittainen lisääminen. Kasvattajien tehtävänä on huolehtia siitä, että nämä päämäärät viitoittavat toimintaa tasapainoisesti sekä riittävän syvällisesti. (Stakes 2005, 11.)

3.2 Tavoite

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista, ohjata sisällöllistä kehittämistä ja luoda edellytyksiä laadun kehittämiseksi. Varhaiskasvatushenkilöstön ammatillisen tietoisuuden, vanhempien osallisuuden ja moniammatillisen yhteistyön lisääminen kuuluvat myös tärkeänä osana tavoitteisiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet yhdessä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden kanssa muodostavat valtakunnallisen lasten hyvinvointia, kasvua sekä oppimista edistävän kokonaisuuden. (Stakes 2005, 5.)

Jokaisella kunnalla on laajat mahdollisuudet tarkentaa varhaiskasvatuksen linjauksia perheitä parhaiten palvelevaksi kokonaisuudeksi (Stakes 2005, 5). Kunnan varhaiskasvatuksen linjauksissa otetaan huomioon seudulliset, alueelliset sekä yksikkökohtaiset suunnitelmat kunnan sisällä ja kuinka ne vahvistetaan sekä tarkistetaan säännöllisesti. Yksikön varhaiskasvatussuunnitelma täydentää kunnan suunnitelmaa sekä siinä

kuvataan toimintaympäristön ja yksikön painotuksia ja erityispiirteitä. (Stakes 2005, 43.)

Kasvatus on sidonnainen kulttuuriin ja yhteiskunnan jatkuvaan muutokseen, mikä vaikuttaa osaltaan varhaiskasvatuksen jatkuvaan arviointiin, tavoitteiden asettamiseen ja toteuttamiseen (Stakes 2005, 6).

3.3 Toteutus

Varhaiskasvatuksessa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa. Nämä kaikki painottuvat eri tavoin eri-ikäisillä lapsilla. Lapsen hyvinvointia edistetään vaalimalla terveyttä ja toimintakykyä sekä hänen perustarpeistaan huolehditaan. Lapsi kokee tulevana arvostetuksi ja hyväksytyksi omana itsenään, hän tulee kuulluksi ja nähdyksi sekä saa vahvistusta itsetunnolleen. Varhaiskasvatuksessa hyvä hoito muodostaa perustan kaikelle toiminnalle. Lapsen päivään kuuluu olennaisena osana hoito- ja vuoro-vaikutustilanteet sekä pienimuotoiset työtehtävät, jotka ovat tärkeitä kasvun ja oppimisen tilanteita. (Stakes 2005, 13–14.)

Henkilöstö muodostaa varhaiskasvatuksessa moniammatillisen kasvattajayhteisön. Arvoista ja toimintatavoista neuvotellessa kasvattajayhteisö rakentaa yhteistä toimintakulttuuria. Perustan osaamiselle luovat ammatillinen ja koulutuksen tuottama tieto sekä kokemus. Omaa toimintaa pyritään kehittämään jatkuvasti. (Stakes 2005, 14.)

Fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät muodostavat varhaiskasvatusympäristön kokonaisuuden. Varhaiskasvatusympäristön tilat, lähiympäristö ja toiminnallisesti eri tilanteisiin liittyvät sosiaaliset sekä psyykkiset ympäristöt, materiaalit ja välineet kuuluvat myös varhaiskasvatusympäristöön. Suunnittelussa huomioon tulee ottaa toiminnalliset sekä esteettiset näkökulmat. Hyvin rakennettu ympäristö kannustaa lasta toimimaan. (Stakes 2005, 15.)

Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma lapselle. Lapsi oppii parhaiten ollessaan kiinnostunut ja aktiivinen. Hyvän oppimisen perustana ovat turvalliset ihmissuhteet. Oppimiselle luodaan myönteiset asenteet varhaiskasvatuksessa. Kielen merkitys on keskeinen, kun lapsi on kiinnostunut ympäristöstään ja rakentaa kuvaa ympäröivästä maailmasta ja omasta paikastaan siinä. Kieli ja sen hallinta ovat perustana oppimisvalmiuksille. (Stakes 2005, 16–17.)

Ominaisia tapoja lapselle toimia ja ajatella ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja taiteen eri alueisiin liittyvä ilmaiseminen. Luonteva toiminta vahvistaa lapsen hyvinvointia sekä käsitystä itsestään ja lisää osallistumismahdollisuuksia. Lapsi ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan toimiessaan itselleen mielekkäällä tavalla. Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon lapselle ominaiset tavat, ja ne ohjaavat kasvattajayhteisön tapaa toimia lasten kanssa. (Stakes 2005, 18.)

Lapset oppivat erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Ollessaan vuorovaikutuksessa ympäristön ja ihmisten kanssa lapset jäsentävät sekä käsittelevät tietoa käsiterakenteidensa avulla. Varhaiskasvatuksessa on tarpeen saavuttaa kehityksellinen tasapaino niin, että kasvattaja tietää, miten lapsen kasvutapahtuma etenee. Keskeiset sisällöt rakentuvat matemaattisten, luonnontieteellisten, historiallis-yhteiskunnallisten, esteettisten, eettisten ja uskonnollisten orientaatioiden kokonaisuuden varaan. Tarkoituksena ei ole oppiaineiden sisältöjen opiskelu, vaan valmiuksien ja välineiden hankinnan aloittaminen. Näin lapsi pystyy vähitellen perehtymään, ymmärtämään ja kokemaan maailman monimuotoisia ilmiöitä. (Stakes 2005, 23–24.)

3.4 Vanhempien osallisuus

Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja päiväkodin henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Tämä edellyttää molemminpuolista luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Vanhemmilla on oman lapsensa tuntemus sekä ensisijainen vastuu kasvatuksesta, kun taas henkilöstöllä on puolestaan koulutuksen mukanaan tuoma ammatillinen tieto sekä osaaminen. Vanhempien ja kasvattajien tiedot ja taidot luovat parhaat edellytykset kasvatuskumppanuuden toteutumiselle. (Stakes 2005, 29.)

Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella mahdollinen tuen tarve ja luoda toimintasuunnitelma lapsen tukemiseksi. (Stakes 2005, 30.)

Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön ja osallistua sen arviointiin. Lähtökohtana on kuitenkin se, että varhaiskasvatussuunnitelma on koko kasvatusyhteisön yhdessä laatima ja sen on oltava koko henkilöstön ja vanhempien tiedossa. Näin saadaan myös kehitettyä jatkuvasti varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Stakes 2005, 30.)

Jokaiselle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä vanhempien kanssa. Tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden sekä vanhempien näkemysten huomiointi toiminnan järjestämisessä. Henkilökunnan huomioiden perusteella toimintaa on helpompi suunnitella lapsikohtaiseksi. (Stakes 2005, 30–31.)

3.5 Eri kieli ja kulttuuri

Kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla on mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuurinsa sekä suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi. Lapsen kuuluu lapsiryhmään ja hänen sosiaalisia kontaktejaan tuetaan ryhmässä. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa lähtökohtana on sukupuolten välinen tasa-arvoisuus, vaikka se vaihtelisikin eri kulttuureissa. Lapsen perheellä on vastuu oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä. Lapsen kulttuuritaustaa, elämäntapoja ja historiaa arvostetaan ja niihin perehdytään. (Stakes 2005, 38.) Päivähoidon arjessa kulttuuri ja kieli voivat kuitenkin tulla esille erilaisten materiaalien muodossa, voidaan kuunnella ja laulaa vieraan kielen musiikkia tai järjestää juhlia, jotka liittyvät olennaisesti vieraan kielen kulttuuriin (Hujala & Turja 2011, 254).

Lapsella on oikeus kasvaa kahteen kieleen ja kulttuuriin. Varhaiskasvatuksessa tulee tukea kaksikielisen ja -kulttuurisen lapsen identiteetin kehittymistä ja säilymistä. Oman äidinkielen hallinta on perustana toisen kielen oppimiselle. Ensin on hyvä omaksua sanastoa ja käsitteitä omalla äidinkielellä, koska se auttaa toisen kielen oppimisessa. (Hujala & Turja 2011, 253.)

3.6 Kielikylpy

Kielikylvyssä sovelletaan varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia ja varhaiskasvatuksen perusteita. Tällöin lapsen vanhempien tulee saada riittävästi tietoa käytettävästä toimintafilosofiasta sekä varhaiskasvatuksen erityistavoitteista. Kielikylpyä voidaan järjestää toisella kotimaisella tai vähemmistökielellä. (Stakes 2005, 40.) Kielen opetuksessa on kiinnitettävä huomiota kaikkiin kielitaidon eri osa-alueisiin (Hujala & Turja 2011, 255).

4 LAPSEN KIELEN KEHITYS

Kielen kehitys alkaa ennen syntymää, ja se jatkuu läpi koko elämän. Ihminen tarvitsee kieltä ympäristöönsä tutustumiseen sekä havaintojensa jäsentämiseen, tiedon hankintaan ja käsittelemiseen, uusien asioiden oppimiseen sekä ongelmien ratkaisuun. Kieli toimii myös sosiaalisen vuorovaikutuksen välineenä. Ympäristö sekä perimä vaikuttavat kielen kehitykseen. (Nurmiranta ym. 2009, 37.)

Kielellisen kehityksen juuret ovat lapsen havaintotoiminnoissa, ajattelussa ja muistisssa. Oppiminen edellyttää, että lapsi pääsee seuraamaan ympäristön reaktioita omaan toimintaansa vuorovaikutustilanteissa. (Loukusa & Paavola 2011, 44.)

Neurologinen ja biologinen kypsyminen ovat välttämättömiä äänteelliselle kehitykselle, mutta ne eivät kuitenkaan riitä kielen, puheen ja kommunikoinnin omaksumiseen. Aivojen kypsyminen luo pohjan ääntelyn kehittymiselle. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2004, 48.)

4.1 Kielen kehitys eri ikäkausina

Sanojen omaksuminen on monimutkainen prosessi, se vaatii lapselta paljon. Lapset ymmärtävät sanoja aikaisemmin ja huomattavasti enemmän kuin osaavat niitä tuottaa. Ensimmäisinä ymmärretyt sanat ovat tyypillisesti verbejä ja substantiiveja. Lapset taas tuottavat ensimmäisinä sanoinaan substantiiveja. Suurimmalla osalla lapsista ensimmäisiin 50 sanaan lukeutuvat läheisten ihmisten nimet, eläimet ja niiden äänet, ruokailusanat sekä ääntä päästävät esineet. Tärkeässä osassa ovat sanat, joilla lapsi voi ohjata aikuisen toimintaa, kuten anna, lisää ja pois. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2004 68, 71.)

Vauva kuulee jo kohdussa omaa äidinkieltään, sen sävelkulkua, melodiaa ja rytmiä. Vastasyntynyt pystyy erottamaan kieliä toisistaan sävelkulun ja rytmin perusteella. Vauva kykenee tunnistamaan synnyttyään jo kohdussa kuulemiaan loruja ja musiikkia. (Nurmiranta ym. 2009, 37.)

Vastasyntyneen ääntelyyn tulee vähitellen äänneitä, jotka muuttuvat ajan myötä pidemmiksi. Vauva aloittaa erilaisten ääntelyiden harjoittelun ja muutaman kuukauden ikäinen vauva nauraa sekä kujertelee. Taito kuunnella kehittyy, ja puolen vuoden

ikään mennessä ääntely vähenee silloin, kun vauva itse keskittyy kuuntelemaan.

(Nurmiranta ym. 2009, 38–39.)

Puolivuotias äänтелеe monipuolisemmin kuin häntä nuorempi vauva. Jokelteleamalla vauva yhdistelee erilaisia tavuja, jotka alkavat muistuttaa sanoja. Jokeltelu lisääntyy, kun aikuinen vastaa siihen kannustaen. Puolen vuoden jälkeen ääntely alkaa muistuttaa vauvan päivittäin kuuleman kielen ominaisuuksia. Äänteet, jotka eivät kuulu lapsen äidinkieleen, häviävät vähitellen. Vuoden ikäisellä lapsella on jokeltelun tukena myös eleet. Lapsi ymmärtää enemmän hänelle puhuttua kieltä. Omien sanojen kehittäminen on myös tavanomaista. Sanojen tuottaminen alkaa silloin, kun lapsi ymmärtää sanojen merkityksen jossakin tilanteessa. Vuodesta kahteen ikävuoteen lapsen sanavarasto kasvaa nopeasti. Puolitoistavuotiaalla on käytössään keskimäärin 10–30 sanaa. Puolentoista vuoden iässä lapsi alkaa myös ymmärtää tietyn sanan ja sen sisällön yhteyden. (Nurmiranta ym. 2009, 39.)

Alle vuoden ikäisenä lapsen ensimmäiset sanat ilmaantuvat vailla minkäänlaista kielellisten muotojen tajua. Puolitoistavuotiaana lapsen sanavarasto on kasvanut käsittämään 10–30 merkityksellistä sanaa. Arviolta kielen omaksumisen biologinen perusta olisi valmis, kun aivot saavuttavat 60 %:n kypsyyssasteen aikuisen aivoihin verrattuna. Tämä tapahtuu suurin piirtein puolentoista ja kahden ikävuoden välisenä aikana.

(Dunderfelt 2011, 68.)

Lapsen toisen ikävuoden tärkein tapahtuma on puheen oppiminen. Se noudattaa neljää peruseriaa, joita Dunderfelt (2011, 67) on käsitellyt kirjassaan. Ensimmäisenä on ympäristön sekä perimän vuorovaikutus. Useimmat tutkijat ovat nykyään yhtä mieltä siitä, että puhe, jota lapsi kuulee ja jota hän rupeaa matkimaan, herättää hänessä synnynäisen puheen oppimisen kyvyn. Kielen omaksumisen kyky ja niin kutsuttu peruskielioppi heräävät, kun kuultu sekä koettu kieli ja puhe virtaavat lapsen tietoisuuteen.

Toisena on epigeneettisen kehitysrytmin mukainen kehitys, jossa puheen ja kielen omaksumisella on oma herkkyyskautensa. Tämä herkkyyskausi alkaa noin 12 kuukauden ikäisenä ja ulottuu kolmeen ja neljään ikävuoteen asti. Lapsen puheen kehitys jää jälkeen, jos lapsi ei ole siihen mennessä saanut jäljiteltäviä malleja tai jos hänen hermojärjestelmänsä ei ole kehittynyt normaalissa järjestyksessä. Epigeneettisen mallin mukaan lapsi on varhaisemmassa vaiheessa valmistellut kieltä ja puhetta jokelte-

lemalla sekä äännelemällä. Kehitys jatkuu herkkyykskauden jälkeenkin, mutta toisen ikävuoden aikaan on tämän kehityksen huipentuma. (Dunderfelt 2011, 68.)

Kolmantena on sisäistämisen periaate, mikä ilmenee selvästi puhekyvyn oppimisessa. Jäljittely eli matkiminen laittaa puheen kehityksen käyntiin. Lapsi muodostaa omat äänneensä ympäristöstä saatujen mallien mukaan. (Dunderfelt 2011, 68.)

Neljäntenä periaatteena on yksilöityminen. Lapsen jäljittelemä puhe ei kuitenkaan ole täysin samanlaista kuin hänen vanhempiensa puhe. Lapsen puhe on täynnä virheitä, eikä hän kykene tekemään kuullusta puheesta täysin samanlaista kopiota. Puhe on aluksi vaillinaista, osittaista sekä omalaatuista ja siinä voi olla omia sanoja merkityshdistelmineen. Oman puheen muodostaminen kestää vuosia kuullun pohjalta, mutta tapahtuman vaativuuteen nähden se on nopea saavutus. (Dunderfelt 2011, 68.)

Toisen ikävuoden aikaan sanavaraston kasvu on nopeaa. Lauseet pitävät sisällään jo kolmesta viiteen sanaa ja sanavarasto käsittää jo noin 800 sanaa. Lapsi osaa hallita viikonpäivät, käyttää verbien aikamuotoja sekä komparatiiveja vertailussa. Jäljittelyn avulla lapsi oppii monimutkaisia lauseita, joita hän ei itse edes pysty ymmärtämään. Kahdesta kolmeen ikävuoteen lapsi oppii noin 10 uutta sanaa päivässä. (Dunderfelt 2011, 69; Nurmiranta ym. 2009, 40.)

Kolmivuotiaana lapsen puhe on lähestulkoon kokonaan ymmärrettävää. Lapsi on oppinut käyttämään erilaisia lauseita, kuten kysymyksiä, kielloja sekä käskyjä. Tämän lisäksi lapsi osaa vertailla adjektiiveilla. (Nurmiranta ym. 2009, 40.) Kolmesta kuuteen ikävuoteen sanavarasto kasvaa yli 2000 sanaan ja puheeseen sisältyy monipuolisia kielipillisiä rakenteita. Lapsi osaa kertoa menneistä tapahtumista sekä ilmaista suunnitelmia puheessaan. Paikan ja ajan ilmaisu tarkentuu sekä puheesta tulee tietoisempaa ja selittävämpää. (Dunderfelt 2011, 69.)

Kuuteen ikävuoteen mennessä kielioppi on lähes aikuisen tasolla. Lapsi pystyy hallitsemaan jo yli 10 000 sanaa. Tulevina ikävuosina kielellinen kehitys rauhoittuu ja suurimmat edistysaskeleet tapahtuvat sanavaraston kartuttamisessa. Kouluikäisenä lapsi pystyy ilmaisemaan itseään ymmärrettävästi ja tulee kielellisesti itsenäisesti toimeen. (Dunderfelt 2011, 69.)

Kolmesta seitsemään ikävuoteen lapsen sisäisyys on muodostunut, puhe on lisääntynyt ja puheen kautta ajatuskokonaisuudet ovat yhä pitempiä sekä monimutkaisempia. Lapsen tietoisuus on tunnekylläisempi ja se käsittää enemmän kuvia kuin kouluikäisen lapsen. Lapsi kohtaa ympäristön sosiaaliset säännöt ja normit sekä käyttäytymistavat ja asenteet. Hänen perheellään on historia ja perinne, mutta lapsi tahtoisi tehdä niin kuin hän itse haluaa. Lapsen kuvitelmissa maailma on tehty häntä varten. Elämänrytmi on lapsen kokonaiskehitykselle tärkeämpi, kuin tähän mennessä on oletettu. Vuorokauden rytmi päivän askareineen sekä viikkojen ja vuodenaikojen huomioon ottaminen ovat tekijöitä, jotka rakentavat lapselle syviä tunteita ja luottamuksen tai epäluottamuksen maailmaan. Pikkulapsi on paljon herkempi ja vastaanottavaisempi maailmaa kohtaan kuin varttuneempi aikuinen. (Dunderfelt 2011, 73–74, 77.)

4.2 Vuorovaikutus ja viestintä

Lapsen ja vanhemman varhaisen vuorovaikutuksen laatu ennustaa lapsen kielen kehitystä sanaston kasvusta lukemaan oppimiseen asti (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2004, 51). Kielen ja puheen oppimisella on ratkaiseva merkitys pienen lapsen vuorovaikutustaitojen kehittämisessä. Puhe mahdollistaa monipuolisen vuorovaikutuksen ja avaa teitä ajattelun kehittymiselle. Pääosin oppiminen ja tiedon kartuttaminen tapahtuu kielen välityksellä. (Alijoki 1998, 14.)

Vuorovaikutus on antamista ja saamista. Äiti hoivaa lastansa, ja vauvan riippuvuus äidistä antaa äidille kokemusta merkittävyydestään lapsen elämässä. Vuorovaikutus on aloitteiden tekemistä sekä niihin vastaamista. Vuorovaikutuksen keinot ovat ilmeet, eleet, katsekontaktit, liikkeet ja kieli. Aikuisen vastuulla on vuorovaikutuksen synnyttäminen ja sen ylläpitäminen pienen lapsen kanssa. (Alijoki 1998, 9–10.)

Lapsella on synnynnäinen kiinnostus muita ihmisiä kohtaan sekä tarve osallistua sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Nämä tekijät saavat kehityksen liikkeelle. Kun lapsi ymmärtää kommunikoinnin tavoitteellisuuden, hän alkaa ymmärtää, mitä käyttöä on ympäristössä puhutulla kielellä. (Loukusa & Paavola 2011, 43, 49.)

Vastasyntyneen kommunikaatio on ei-kielellistä eli sanatonta. Kommunikointi tapahtuu katseella, ilmeillä, ääntelyllä, itkulla, liikkeillä sekä eleillä. Vuorovaikutus on lyhytkestoista ja se tapahtuu pääasiassa perushoidon tilanteissa. Näin vauva oppii vuo-

rovaikutuksen toiminnan eli toista kohti suuntautumisen, vuorottelun kommunikoimissa sekä tunteiden ilmaisun eri sävyt. (Nurmiranta ym. 2009, 37–38.)

Kieli ei ole pelkästään puhuttua tai kirjoitettua, sillä kehon kielellä eli sanattomalla viestinnällä on puhuttua kieltä huomattavasti suurempi merkitys kommunikaatiossa. Koko ympäristömme on sanattoman viestinnän väline, sillä se viestittää, miten kussakin ympäristössä tulisi toimia, keille ympäristö on tarkoitettu ja millaisiin arvoihin toiminta perustuu ympäristössä. Ympäristön tulee olla lasta innostava, motivoiva ja osallistava. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 60.)

Äidin ja lapsen välistä vuorovaikutusta on tutkittu paljon. Isät ovat jääneet etäämmälle, he ovat turvanneet perheen taloudelliset ja muut asiat. Isän osallistuminen synnytysvalmennukseen tai itse synnytykseen on lisännyt isän osallistumista pienen lapsen hoitoon. Naisten roolin muuttuminen yhteiskunnassa on vaikuttanut miehen rooliin isänä. Isät ovat lähestyneet lapsen maailmaa ja hoivaavaa roolia. (Alijoki 1998, 20–21.)

4.3 Aikuisen merkitys kielen kehityksessä

Aikuisen apu on korvaamaton havaintojen tekemisessä, kielen käytön monipuolistumisessa ja ilmaisu- sekä keskittymiskyvyn kehittymisessä (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 39). Lapsen kielen kehittymisen kannalta on tärkeää, että aikuisen puhe sekä toiminta liittyvät kyseiseen hetkeen ja tilanteeseen. Aikuisten täytyy havainnollistaa puhetta näyttämällä tai osoittamalla esineitä ja asioita, joihin puhe liittyy. (Loukusa & Paavola 2011, 53.)

Sosiaalisella kehityksellä tarkoitetaan esimerkiksi lapsen kykyä toimia muiden kanssa sekä vuorovaikutustaitoja. Se sisältää arvoja ja rooleja, joita lapsi omaksuu lähiympäristöstään. Sosiaalinen kehitys on hyvin tiiviissä yhteydessä persoonallisuuden kehityksen kanssa. Vanhemmat vaikuttavat erityisesti lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Kotoa opitut mallit sekä kiintymyssuhde vaikuttavat siihen, miten lapsi hahmottaa itsensä muiden kanssa ja miten hän oppii sosiaaliset taidot. Lapset oppivat vanhemmiltaan asenteita ja arvoja, jotka vaikuttavat myöhemmin muiden ihmisten kohtaamiseen. Lapsi saa kotoaan eväät sosiaaliseen maailmaan. Lapsen sosiaaliseen kehitykseen yhteiskunnan ja kulttuurin vaikutukset välittyvät helpoimmin päivähoidon, harrastusten

sekä koulun kautta. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen, & Kurvinen 2006, 156).

Vanhempien äänensävyillä on suuri merkitys, ja sen mukaisesti vauva suuntaa tarkkaavaisuuttaan. Pieni vauva ei ymmärrä sanojen merkitystä, mutta hän seuraa puheen sävyjä ja painotuksia. (Nurmiranta ym. 2009, 38.) Hoivakieli on kieli, jota aikuinen puhuu lapselle, ja se on niin sanottua hoivasävyistä. Siinä rakenne on yksinkertaistettu ja tärkeitä asioita toistetaan, kuten esimerkiksi ”tule tänne tule”. Toistolla varmistetaan, että viesti menisi paremmin perille. Hoivakielelle ominaista on myös korkeampi sävelkorkeus sekä liioitellut innovaatiovaihtelut. Aikuisella hoivakielen käyttöä aiheuttavat lapsen ulkoiset piirteet sekä puutteellinen kommunikaatiotaito. Syynä hoivakielen käyttöön voi olla myös halu vaistonvaraisesti opettaa lapselle kieltä. Näin lapsi tutustuu omaan kulttuurin vuorovaikutukseen ja ympäröivään yhteisöön. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2004, 88–89.)

Lapsen kehityksen kannalta on tärkeää, että lapsi saa elää ja kokea arjen yhdessä vanhempiansa kanssa. Suuri osa kielen oppimisesta tapahtuu arjessa lapsen ja aikuisen välisissä vuorovaikutustilanteissa. Arjen tilanteissa lapsen kanssa keskusteleminen ja hänen houkuttelu monipuoliseen kerrontaan kehittävät kielellistä osaamista. (Siiskonen, Aro, Ahonen & Ketonen 2003, 68; Loukusa & Paavola 2011, 279.) Aikuinen liittyy puheen toimintaan, kertoo mitä tehdään ja vastaa lapsen kysymyksiin, kehittää kielen omaksumista ja antaa uutta tietoa lapselle. Aikuisen kielellinen ohjaus on merkittävä lapselle asioiden sisäistämisen kannalta. (Helenius & Korhonen 2008, 79.)

Kun aikuinen leikkii lapsen kanssa, pelaa pelejä, lukee kirjoja, satuja ja loruja, niihin sisältyvät vuorovaikutuksen eri muodot. Nämä taas ovat lapselle kehityspsykologisesti merkityksellisiä. Emotionaalisessa vuorovaikutustilanteessa lapsi kokee turvallisuuden tunteen. Lapsen kanssa leikittäessä ja kirjaa luettaessa puhutaan enemmän ja keskustelut ovat yleensä pidempiä kuin tavallisissa arkitoimissa. Kielellisen kehityksen kannalta aikuisen puhe on hyödyllisintä, kun asioista puhutaan niiden välittömässä läheisyydessä tai turvallisessa ja myönteisessä ilmapiirissä. Kun aikuinen vastaa lapsen kysymyksiin, hän välittää kiinnostuneisuutta ja laajentaa tietoja, joiden varaan lapsi jäsentää ympäristöään. Samanaikainen toiminta ja siihen liittyvä puhe auttavat lapsen kielen ymmärtämisestä. (Siiskonen ym. 2003, 66–67.)

Kaikkein tärkeintä on pysähtyä kuuntelemaan pienen lapsen keskustelunaloitteita ja olla aidosti kiinnostunut hänen puheistaan. Hyvänä esimerkkinä lasta haettaessa päiväkodista lapsi muistaa vielä päivän tapahtumat, mutta myöhemmin illalla hän ei enää niitä muista. (Loukusa & Paavola 2011, 280.)

4.4 Kielen kehityksen tukeminen

Toisto on olennaista pienen lapsen kielen kehityksessä. Useat toistot auttavat muistamaan yhä enemmän sanoja. Pienten lasten kanssa konkreettisen materiaalin käyttö auttaa kielellisten taitojen lisäksi kehittämään havainto- ja keskittymiskykyä. Materiaalit ohjaavat lapsen havaintoja ja keskittyminen kohdistuu ainoastaan yhteen asiaan. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 39.)

Lapsi oppii leikkiessään olemaan kielellisessä ja toiminnallisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Symbolisessa leikissä ovat olennaisia kuvitteelliset toiminnot, kuten lapsi on juovinaan tyhjästä mukista tai käyttää kankaanpalaa tyynynä leikkien nukkuvaan. Symbolisia leikkejä yhteistoiminnallisesti leikkivillä lapsilla on myös hyvät tarinankerrontataidot. (Siiskonen ym. 2003, 63.)

Loruttelu pienten lasten kanssa kuuluu suomalaiseen kulttuuriin. Tapana se on ikivanha, mutta se on säilyttänyt vetovoimansa. Näin saadaan tarjottua lapselle kielellisesti virikkeellinen ympäristö. Materiaalia on runsaasti valmiina, mutta sitä on mahdollista tehdä myös itse. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 37.)

Lukutuokio lapsen kanssa on miellyttävä yhdessäolon muoto. Kuvakirjat ja sadut tukevat lapsen puheen ja kielen kehittymistä monipuolisesti. Samalla mielikuvitus laajenee ja kuuntelemaan keskittymisen taito paranee. (Loukusa & Paavola 2011, 282.)

Lukeminen kehittää lapsia monipuolisesti, koska he oppivat kirjoitetun kielen rakennetta samalla, kun sanavarasto kasvaa. Kuullun ymmärtäminen ennustaa myöhemmin luetun ymmärtämistä, mikä kuvaa lukemisen merkityksellisyyttä. Lapsille lukemisen kautta avautuu myös arjen ulkopuolella olevaa tietoa, joka taas auttaa tietorakenteen muodostumisessa. Luetusta tekstistä tulee elävää ainoastaan kokemuksen kautta, joka rakentuu aiempien kokemusten ja tietorakenteiden pohjalle. Lukutapahtuma kartuttaa lapsen tietoja sekä tunteita. Aika, joka on käytetty lapsille lukemiseen, on investointi ja se kantaa pitkälle tulevaisuuteen. Yleensä lapsista, joille on luettu paljon, tulee in-

nokkaita lukijoita. Tällöin lukemisen tulee olla säännöllistä ja päivittäistä. (Nurmi-laakso & Välimäki 2011, 46, 48.)

5 LAPSEN VIERAAN KIELEN OPPIMINEN

Lapset, joille puhutaan alusta lähtien samanaikaisesti vähintään kahta kieltä, omaksuvat ensikielenä kaksikielisyyden. Äidinkieli on yleisesti otettuna ensimmäinen ja parhaiten hallittu kieli, jota käytetään päivittäin puhuttaessa, leikittäessä, kirjoitettaessa ja luettaessa. (Hassinen 2005, 37–38.)

Tutkimukset ovat osoittaneet toisen kielen opettamiseen käytetyn ajan olevan erittäin tärkeä suullisen kielitaidon saavuttamiseksi. Kielikylvyssä vietetty aika on yksi tekijä kielitaidon saavuttamiseksi, mutta sekään ei yksin riitä. Lapsen on itse oltava aktiivinen omaksuakseen kieltä. Hänen on osallistuttava toimintaan, jotta oppimista tapahtuisi. (Laurèn 1994, 14, 36.)

Vuonna 2006 on tehty erittäin nuorten lasten vieraiden kielten oppimisesta EU-tutkimus, joka tuo kielten oppimisen hyötyjä esille. Lapsen luontainen kyky oppia monia kieliä varhaisessa vaiheessa tukee myöhemmin lapsen kielten oppimista. Varhaisella kielten oppimisella saadaan lapsi asennoitumaan positiivisesti vieraita kieliä kohtaan myös myöhäisemmässä vaiheessa. Näin ollen tietoisuuden lisääminen vieraista kielistä motivoi enemmän lasta myös yleensä oppimaan niitä. (Edelenbos, Johnstone & Kubanek 2006, 129.)

5.1 Kaksikielisuus

Euroopan historiassa on jo kauan käytetty oppijoille vierasta kieltä. Tällainen oppiminen ja muu kasvatuksellinen toiminta ei ole uusi menetelmä. Varhaiskasvatuksen vieraskielisyyden suhteen Suomi on edelläkävijämaa. Toiminnalla palvellaan useimmiten yleisesti koko maan väestöä eikä pelkästään tiettyjä erityisryhmiä. Vieraskielistä opetusta kuvataan parhaiten sanalla monimuotoisuus. Toiminta voidaan kohdistaa kaikenikäisiin ja sillä voidaan kattaa kaikki koulutusasteet varhaiskasvatuksesta alkaen. (Hartiala 2002, 11–12.)

Kaksikielisuus vaikuttaa lapsen kokonaisvaltaisesti. Se on dynaaminen prosessi, joka muuntautuu elämäntilanteeseen, sopeutuu ympäristöön sekä yksilön tarpeisiin.

(Hassinen 2005, 38-39.) Kaksikielisellä lapsella kielenkäyttö on monien tekijöiden yhteisvaikutuksesta riippuvainen. Siihen vaikuttavat kodissa ja yhteiskunnassa käytettävä kieli, muiden suhtautumiset kielen käyttöön ja sen käyttömahdollisuudet. Kaksikielisyyden omaksumiseen vaikuttavat vahvasti emotionaalinen yhteys vanhemman ja lapsen välillä. Jos lapsen siteet toiseen vanhempaan ovat voimakkaammat, tämän vanhemman kieli kehittyy nopeammin. (Hassinen 2005, 53.)

Vieraan kielen käyttöä pidetään useimmiten perustoimintaa rikastuttavana ja tärkeänä, muttei kaikkein olennaisimpana. Yhtenä ulottuvuutena ja keskeisenä tavoitteena on vieraaseen kulttuuriin tutustuminen sekä kansainvälisyyteen kasvattaminen. Suullista kielitaitoa kehitetään arkikielen käyttöön opettelulla ja sanavaraston lisäämisellä. Tärkeää on, että lapsi saa itsensä ymmärretyksi vierasta kieltä käyttäessään. Vieraan kielen käytöllä saadaan myös luotua pohja myöhemmälle kielen käytölle sekä opiskelulle. (Hartiala 2002, 35–37.)

Kirjallinen ja suullinen kielitaito toimivat yhdessä tukien toisiaan ja muodostavat toisen kielen kokonaiskielitaidon ajan myötä. Myöhemmin lukemalla ja kirjoittamalla itse lapset oppivat kielen piirteitä ja laajentavat sanavarastoa sekä kieliopillisten rakenteiden osaamista. Aiemmin aikuinen on lukemalla ja puhumalla kartuttanut lapsen sanavarastoa sekä kielellisiä piirteitä, mutta myöhemmässä vaiheessa lapsen saavuttaessa lukemisen ja kirjoittamisen taidot, hän voi itse kartuttaa näitä. (Laurèn 1994, 23, 28.)

Vieraskielistä opetusta voidaan toteuttaa lyhyistä tuokioista vuosia kestäviin koulutusohjelmiin syntyperäisen tai ei-syntyperäisen opettajan johdolla. Päiväkodeissa toiminta on järjestetty hyvin usein niin, että lasten kanssa työskentelee syntyperäinen vieraan kielen puhuja sekä suomenkielinen lastentarhanopettaja, lastenhoitaja tai avustaja. (Hartiala 2002, 13, 24.)

5.2 Opettajien merkitys

Kielikylypöpettajien täytyy olla hyvin varustautuneita ja tehtävälleen omistautuneita (Laurèn 1994, 28). Päiväkodissa opettaja joutuu tasapainottelemaan jatkuvasti työssään kahden roolin välillä: toisaalta hänellä on pedagoginen ja toisaalta kielellinen rooli. Pedagogisen roolin rinnalla jokaisella kielikylypöpettajalla pitäisi olla vahva kielellinen rooli. Näiden kahden roolin yhdistäminen onkin haastavaa, jatkuvasti on

tehtävä päätöksiä esimerkiksi siitä, valitseeko kielellisesti tarkoituksenmukaisen, mutta motorisesti vähemmän tarkoituksenmukaisen toiminnan vai päinvastoin. On tiedettävä myös, millaisen kielellisen ympäristön lapset tarvitsevat, jotta toisen kielen taidot kehittyvät monipuolisiksi. (Buss & Laurèn 1996, 31–32.)

Opettajan on mietittävä periaatteita ja strategioita opetuksessaan ja mitkä ovat hänen tavoitteensa. Ne ohjaavat menetelmän, työskentelytavan ja materiaalin valinnassa. Kieleen perehtymätön ja omistautumaton henkilö ei pysty antamaan kielikylvyssä lapselle sitä, mitä ohjelma tarjoaa, ja lapsi ei tule oppimaan toista kieltä. (Laurèn 1994, 35, 37.)

Opettajan tavoitteena on saada arjen rutiinit toistumaan päivittäin samanlaisina, jotta lapset saisivat kokemastaan tukea oppimiselle. Toiminnalle muodostuu tuttu ja turvallinen sosiaalinen ympäristö, kun lapset oppivat rutiinin kautta tuntemaan toisensa ja opettajat. (Laurèn 2000, 98.) Myös saman teeman parissa työskentely pidemmällä aikajaksolla edistää oppimista, koska sisältöä käsitellään toistuvasti, jolloin se käy lapsille tutuksi (Laurèn 1994, 37).

Opetuksessa on suotava käyttää apuvälineitä oppimisen helpottamiseksi. Kehon kieli kuten ilmeet ja eleet, ovat ratkaisevassa osassa opetusta; niillä pystyy kuvaamaan tunnetiloja, joita eri asiat aiheuttavat. Apuvälineinä hyviä ovat myös kuvat sekä esineet, jotka havainnollistavat ja yhdistävät sanan ja aiheen esineeseen. Ei pidä kuitenkaan liikaa tukeutua apuvälineisiin, etteivät lapset tukeudu pelkästään niihin. (Laurèn 1994, 37–38.) Laurèn (2000, 85) tuo esille myös sen, että opettajan on huomioitava lasten kiinnostuksen kohteet opetuksessa.

5.3 Kahden kielen omaksuminen

Toinen kieli omaksutaan lähestulkoon samalla tavalla kuin äidinkieli. Vuorovaikutus samaa kieltä puhuvien kanssa todellisissa tilanteissa on tärkeä osa kielen omaksumista. (Laurèn 2000, 85.) Vaikka kaksikielisellä lapsella ei olisikaan toisen tai kummankaan kielen sanasto yhtä laaja kuin samanikäisellä yksikielisellä lapsella, on kahden kielen sanojen summa suurempi kuin yhden kielen. Suurimmat erot lapsilla johtunevat lasten yksilöllisistä geneettisistä sekä psyykkisistä ominaisuuksista. (Hassinen 2005, 109.)

Lapset omaksuvat aluksi kielen niin kutsutun läpinäkyvän piirteen, kuten esimerkiksi että suomen kielen sanoissa pääpaino on ensimmäisellä tavulla, ja sitä saatetaan käyttää myös vieraassa kielessä, josta kyseinen ominaisuus puuttuu (Hassinen 2005, 109).

Tutkijat ovat eri mieltä siitä, kehittykö kaksi kieltä alusta alkaen erillään vai muodostavatko ne yhteisen systeemin kehityksen alkuvaiheessa. Alussa kielien eriytyminen menee keskustelukumppanin mukaan ja myöhemmin kielellisen tietoisuuden perusteella. Eriytyminen ei kuitenkaan merkitse sitä, että kielten keskinäinen vaikutus loppuisi täysin. Ensimmäisiä tiedostamismerkkejä kaksikielisyydestä voi olla jo kaksivuotiaana, mutta kielten uskotaan eriytyvän vasta neljän ikävuoden lähestyessä. Osa tutkijoista on sitä mieltä, että kaksikieliset lapset pystyvät varhain pitämään kielet erillä toisistaan. (Hassinen 2005, 110–111.)

Kieltä voidaan omaksua sekä analyyttisesti että holistisesti. Analyyttisessä omaksumisessa kieli omaksutaan järjestelmällisesti ja kehitys etenee asteittain tasolta seuraavalle, kuten äänneistä tavuihin ja tavuista sanoihin. Tällöin kielten eriytyminen tapahtuu sitä mukaa, kun lapsi alkaa hahmottaa omat kielen säännöt ja erottaa niiden järjestelmät. Holistisessa omaksumisessa kokonaisuus on hahmottunut, vaikkei ilmaisu olisi-kaan vielä aikuiskielen tasolla. Lapsi tavoittelee ensimmäisistä ilmauksistaan lähtien pitempiä kokonaisuuksia. Lapsi on huomionut aikuisen puheen ja yrittää matkia niitä lauseita työstämättä tai erottelematta osiksi niitä. (Hassinen 2005, 112–113.)

Kuullessaan paljon toista kieltä, lapsi alkaa vähitellen käyttää sitä itsekin. Lasten kielen ymmärtämistä edistetään puhumalla toista kieltä, lapset niin sanotusti altistetaan toiselle kielelle. Sanoja opetellaan todellisissa tilanteissa ja tätä tehostaan kuvilla, eleillä ja ilmeillä. (Laurèn 2000, 85–86.)

Yksi kieli – yksi henkilö –menetelmällä tarkoitetaan sitä, että joku tietty henkilö puhuu johdonmukaisesti lapselle omaa kieltään ja lapsi pystyy yhdistämään kielen tähän tiettyyn henkilöön. Tätä pidetään toimivana kaksikielisyyden omaksumismenetelmänä. Hyvää menetelmässä on se, että lapsi tottuu vastamaan aina tietylle henkilölle tietyllä kielellä, koska tämä puhuu vain omaa kieltään lapselle. (Hassinen 2005, 41.)

5.4 Vanhempien rooli

Kaksikielisessä perheessä äiti puhuu lapselleen omaa ja isä omaa kieltään. Toisen vanhemman äidinkieli on ympäristön kieli. Äiti ja isä käyttävät jompaakumpaa kieltä kommunikaatiossa ja tulevat toimeen jollakin tavalla myös toisella kielellä. Se, kumpaa kieltä kotona puhutaan, riippuu vanhemmista ja siitä mitä kieltä esimerkiksi sukulaiset puhuvat. On tavallista, että toinen vanhemmista on ulkomaalainen, jolla ei ole jälkikasvun synnyttyä välttämättä vielä riittävää taitoa puhua uuden kotimaansa kieltä. (Hassinen 2005, 41, 45.)

Äidit ja isät päättävät loppujen lopuksi, mitä kieliä perheessä puhutaan, eikä sitä kysytä lapselta, vaan asiasta päätetään hänen puolestaan. Päätöstä vanhemmat saattavat joutua perustelemaan ulkopuolisille sekä myös itselleen. (Hassinen 2005, 50.)

Äidin ja isän kielenkäytön lasten kanssa on tutkimusten mukaan todettu olevan erilaista. Isät eivät ehkä ole niin vaativia eivätkä korjaa kielenkäytössä tulleita erehdyksiä vaan tyytyvät sanottuun. Äidit taas korjaavat ja opettavat usein keskustellessaan lasten kanssa. On kuitenkin erittäin tärkeää seurustella ja puhua kaksikielisen lapsen kanssa. (Hassinen 2005, 54.)

5.5 Vieras kieli mukana rutiineissa

Vierasta kieltä käytetään vaihtelevasti ja jatkuvasti päiväkodissa päivittäisten rutiinien yhteydessä, kuten aamun toimintapiirissä, ruokailussa, pukeutumisessa ja muissa vastaavissa toistuvissa tilanteissa. Useimmiten on varattu tiettyjä hetkiä päivästä, jolloin toiminta kohdistuu tiettyihin aihepiireihin ja oppimissisältöihin, kuten musiikkiin tai tarinoiden kertomiseen. Suomen kieltä käytetään vaihtelevasti, toisinaan sen osuus voi olla olematon ja toisinaan se voi olla yhtä suuressa osassa kuin vieras kielikin. (Hartiala 2002, 25.)

Päivänavausrutiini on tärkeä toiminta ja sen on oltava mielekäs, lapsia motivoiva ja kiinnostava. Siihen sisältyy läsnä- sekä poissaolijat, kalenteri, sää ja ajankohtainen asia tai teema vieraalla kielellä. Yleensä päivänavaus toistuu päivittäin ja on rakenteeltaan samankaltainen. (Buss & Laurèn 1996, 38.)

Ruokailua pidetään tärkeänä kielenomaksumistilanteena. Lasten odotetaan nopeasti oppivan usein käytetyt fraasit, kuten ole hyvä, kiitos, voinko saada. Tärkeänä osana kielikylpyä pidetään myös siirtymätilanteita, pukeutumista, riisumista ja hygieniasta huolehtimista. Ne ovat erinomaisia ja luonnollisia tilanteita käyttää toista kieltä. (Buss & Laurèn 1996, 35–36.)

Satujen ja kertomuksien on aluksi oltava lyhyitä ja konkreettisia, että lapset ymmärtävät niiden sanonnan. Jokaista yksittäistä sanaa ei tarvitse ymmärtää. Näytelmiä voidaan tehdä saduista, joissa lapset saavat esittää roolia ja kokea olevansa osa kertomusta. Näin oppimista tapahtuu, kun lapsi voi asettua roolihenkilöksi, jolle on luonnollista käyttää toista kieltä. (Laurèn 1994, 36–37.)

Musiikki ja lorut ovat avuksi, kun kielen ympärille rakennetaan toimintaa. Niistä voidaan poimia sanoja, jotka liittyvät esimerkiksi vuodenaikaan tai käytössä olevaan teemaan. Poimittuja sanoja voidaan käyttää myös askartelun suunnittelussa tai leikeissä ja näin vahvistaa niiden käyttöönottoa sekä oppimista. (Laurèn 1994, 46.)

5.6 Kaksikielisuuden vaikutuksia

Myönteisiä vaikutuksia kaksikielisyydellä on ollut testeissä, joissa edellytetään ajattelukyvyyn joustavuutta, luovuutta sekä ongelmanratkaisua. Joissakin tapauksissa kaksikieliset lapset saattavat omaksua kieliopin nopeammin ja vähemmän virhein, koska he huomioivat kielen muodollista puolta. Tutkimusten perusteella kaksikieliset lapset pystyvät jo varhain erottamaan molempien kielten sanajärjestyksen ja kieliopilliset keinot. Kaksikielisyydellä on myönteinen vaikutus lapsen älylliseen kehitykseen ja ymmärtäväiseen suhtautumiseen toisia ihmisiä kohtaan. On olemassa vielä paljon ennakkoluuloja kaksikielisyyttä kohtaan. Pelätään, että lasten persoonan minän kehitys saattaa hajota, he alkaisivat änkyttää tai kehittyisivät hitaammin. On kuitenkin todettu, että kaksikielisyys ei lisää riskiä kielenkehityksen viivästymiseen tai häiriöön. (Hassinen 2005, 49–50.)

Ennakkoluulot ovat pysyneet vahvoina, ja niistä esimerkkinä ovat jopa lomakkeet. Äidinkieleksi pystyy määrittelemään suomen, ruotsin tai mahdollisen muun kielen, mutta kaksikielisyys äidinkielenä on käsitteenä tuntematon. (Hassinen 2005, 52.)

Arthur Schlesinger Jr. on tehnyt erinäisiä havaintoja kaksikielisyudesta ja sen vaikutuksista. Hänen havaintojensa perusteella kaksikielisyys sulkee ovia, kun taas yksikielisyys avaa ovia suureen maailmaan. Jos ihmiset käyttävät jotain muuta kieltä kuin heidän äidinkieltänsä, joka on englantia, on tuomittu amerikkalaisen yhteiskunnan toisen luokan kansalaiseksi. Cummins toteaa tämän 1990-luvun alkupuolelta olevan eristäytymisen näkemyksen järjettömäksi varsinkin ajatellen tämänhetkistä globaalia riippuvuutta muusta maailmasta. Schlesinger ei tuntenut tarvetta vedota empiiriseen tietoon tukeakseen väitteitään. Cummins kuitenkin tuo esille realistisemmän näkemyksen siitä, että kaksikielisyys liitetään parantuneeseen kielelliseen, kognitiiviseen ja akateemiseen kehitykseen, kun molemmat kielet on kannustettu kehittymään. (Cummins 2000, 12.)

On otettava huomioon, että sekä yksi- että kaksikielillä lapsella saattaa esiintyä vaikeuksia puheessa. Vaikeudet puheessa eivät ole sidoksissa siihen, kuinka montaa kieltä ympäristöstä opitaan. Yleisesti ottaen ollaan sitä mieltä, ettei kaksikielisyys aiheuta kielihäiriöitä eikä riskiä kielelliselle kehitykselle. Kaksikielillä lapsella kielenkehityksen häiriötä voidaan epäillä, kun poikkeama on havaittavissa lapsen kummassakin kielessä ja se on tyypiltään samanlainen. (Hassinen 2005, 132–133.)

6 TUTKIMUKSEN KULKU

Tavoitteellinen ja suunnitelmallinen tutkimus kaikkine vaiheineen on luova prosessi. Aiheeseen perehdytään, siitä laaditaan suunnitelma, toteutetaan tutkimus sekä laaditaan tutkimusseloste. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 63.)

6.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimukseni tarkoituksena oli tuottaa tutkimustietoa englannin kielen käytössä harjaantumisesta englanninkielisen leikkikoulun käyttöön. Selvitin, miten päiväkodissa tuetaan englannin kielen oppimista osittaisen kielikylvyn menetelmällä. Tutkin myös kotiympäristössä tapahtuvaa englannin kielen käytön tukemista perheissä, joissa toinen vanhemmista puhuu äidinkielenään englantia. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

- Miten lapsen englannin kielen oppimista tuetaan päiväkotiympäristössä?

- Miten lapsen englannin kielen käyttöä tuetaan kotiympäristössä?

6.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmäksi opinnäytetyöhöni sopi parhaiten kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus (Hirsjärvi ym. 2007, 176). Opinnäytetyössäni tutkitaan työelämälähtöisesti leikkikoulun arkeen liittyviä kysymyksiä. Tutkin englannin kielen käytössä harjaantumista päiväkotiympäristössä.

Lähtökohtana tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi ym. 2007, 157). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisostoksella. Tutkija suosii metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat sekä ääni pääsevät esille. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.) Teemahaastattelu on yksi tällainen metodi, jota käytin myös itse tehdessäni tutkimusta. Kohdejoukkoon oli valittu henkilöitä, joilla on erilainen koulutustausta ja jotka toivat kukin omia havaintojaan ja hyviksi kokemiaan metodeja esille.

Teemahaastattelussa tyypillisiä ovat haastattelun aihepiirit, mutta kysymysten tarkka järjestys ja muoto puuttuvat. Se myös vastaa hyvin monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia. (Hirsjärvi ym. 2007, 203.) Teemahaastattelu sopi hyvin tutkimukseeni, koska haastattelin päiväkodin henkilökuntaa, jolla on kokemusta ja tietoa kyseiseltä aihealueelta.

Teemahaastattelurunkoon valitsin päivähoidon arjen rutiineista nousevat seuraavat teemat, joita esittelen aineiston hankinta -osiossa tarkemmin: ruokailut, pukeutumislanteet, siirtymätilanteet, leikki ja pelit, hygienia, kommunikointi, ohjatut tuokiot, teemat, laulut ja lorut sekä aamunavaus.

Kysely on yksi tapa kerätä aineisto, ja sitä käytetään niin kvalitatiivisessa kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Tutkija voi olla etäällä tai lähellä tutkittavia, vaikka kvalitatiivinen tutkimus yleensä liitetään läheiseen kontaktiin suhteessa tutkittaviin. (Hirsjärvi ym. 2007, 188-189.) Käytin tekemässäni kyselyssä avoimia kysymyksiä, koska ne antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa, mitä on todella mielessä. Näin saa selville keskeiset ja tärkeät asiat. Avoimet kysymykset eivät ehdota suoria vastauksia (Hirsjärvi ym. 2007, 196). Kysely oli paras mahdollinen vaihtoehto vanhemmille, koska kas-

votusten tehtävään haastatteluun tarvittaisiin enemmän aikaa, mutta kyselyyn voi vastata silloin, kun vanhemmalle itselleen on sopiva aika.

6.3 Aineiston hankinta

Päätin teemahaastatella tutkimukseeni päiväkodin työntekijöitä: leikkikoulun johtajaa, esiopettajaa ja lastentarhanopettajaa. Haastattelin heitä saadakseni kattavan aineiston koulutustaustaltaan erilaisilta työntekijöiltä. He osaavat jokainen hieman eri tavalla nähdä asioita. En kokenut, että kaikkia työntekijöitä pitäisi haastatella, koska muuten aineistosta ei olisi voinut tehdä syvällisiä päätelmiä. Pelkän yhden työntekijän haastattelu olisi taas antanut liian suppean kuvan. Jo muutamista haastatteluista sain tutkimukseni kannalta merkittävää tietoa.

Aineiston keräsin toteuttamalla teemahaastattelut leikkikoululla. Näin ollen työntekijöiden oli helpompi osallistua haastatteluun työn ohessa. Haastattelun aikana työympäristö toi paremmin mieleen asioita kuin, jos haastattelun olisi tehnyt jossain työympäristön ulkopuolella. Teemahaastattelua suunnitellessani pohdin varsinkin varhaiskasvatuksen perusteita pohjana haastattelulle sekä omaa tietämystäni leikkikoulun toiminnasta, mutta myös opinnäytetyöni koko teoriaosiota.

Varhaiskasvatuksessa lapsella on oikeus turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen, joka pitää sisällään myös turvatuun ja terveellisen ympäristön, jossa voi leikkiä sekä toimia monipuolisesti. Lapsella on oikeus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi sekä hänellä on myös oikeus omaan kulttuuriin ja äidinkieleen. Varhaiskasvatus on kokonaisuus, jossa hoito, kasvatus ja opetus nivoutuvat toisiinsa. (Stakes 2005,10, 13.) Seuraavaksi kerron hieman haastattelun teemoista.

Ruokailut teemaan sisältyi aamupala, lounas sekä päivällinen. Nämä tarjoavat paljon ruokailuun liittyviä asioita, kuten esimerkiksi ruokasanastoa, hyviä käytöstapoja ja pienimuotoista keskustelua ruokailun ohessa. Tämä on myös osana varhaiskasvatuksen hoitoa sekä lapsen tarpeista huolehtimista.

Pukeutumistilanteet teemaan kuuluu vuodenaikojen vaihtuessa paljon erilaisia vaatesanoja sekä verbejä, jotka liittyvät pukemiseen ja siihen, mitä sillä hetkellä tehdään. Varhaiskasvatuksen työntekijät huolehtivat, että jokaisella lapsella on säänmukainen vaatetus eikä kukaan joudu palelemaan sadesäällä saati pakkasella.

Siirtymätilanteet pitivät sisällään tilanteesta toiseen siirtymisen, kuten esimerkiksi aamupalalta leikkimään tai leikkimästä pukeutumaan. Tämä oli tärkeässä osassa jokaisen yksittäisen teeman kohdalla, koska siirtymiä tapahtuu päivän aikana useita toiminnasta toiseen. Siirtymätilanteissa opettaja ohjeistaa sekä neuvoo, mitä tehdään ja mihin mennään.

Leikki ja pelit ovat lapselle luovaa toimintaa. Leikissä jäljitellään nähtyä toimintaa ja siinä käytetään hyödyksi myös kuultuja ja koettuja asioita. Lapset eivät leiki, jotta he oppisivat, vaan he oppivat leikkiessään. (Stakes 2005, 18-19.) Tämän vuoksi pidin leikkejä ja pelejä yhtenä mielenkiintoisena ja tärkeänä teemana.

Hygieniasta huolehtiminen on tärkeä asia kasvavalle lapselle, joka siirtyy vaipeista itse opettelemaan vessakäyntejä ja näin omasta hygieniasta huolehtimista. Tässä teemassa nousee aikuisen huolenpito ja auttaminen, johon on helppo liittää kielen oppiminen yhdistettynä tekemiseen.

Kommunikointi on osa jokapäiväistä toimintaa ja kommunikoimalla saadaan oma ääni kuuluviin. Lapset kysyvät, kertovat, pohtivat ja osallistuvat sosiaaliseen kanssakäyntiin kommunikoimalla aikuisten sekä muiden lasten kanssa. Lapsilla on oikeus tulla kuulluksi.

Ohjatut tuokiot ovat varhaiskasvatuksen työntekijöiden suunnitteleamia ja ohjaamia toimintahetkiä. Tuokioissa on yleensä käytössä paljon erilaista havainnollistavaa materiaalia, kuten esimerkiksi askartelussa tai tehtävätuokioissa erivärisiä kyniä, sakset, liima tai muita työskentelyvälineitä.

Teemat-osio käsittää leikkikoulun jokaisen ryhmän teeman, jonka ympärille ryhmän nimi, toimintaa, askartelua, lauluja, tarinoita ja juhlia on suunniteltu. Myös kalenterin juhlapyhät antavat ideoita edellä mainittuihin asioihin. Näiden ympärille leikkikoulun vuosi rakentuu ja niihin liittyy siis paljon toimintaa.

Laulut ja lorut ovat tärkeässä osassa lapsen kasvua ja kehitystä vauvasta alkaen. Niiden kautta opitaan ja ne ovat mielekäs sekä huomaamaton tapa oppia uutta. Niihin saadaan liitettyä monenlaista havainnollistavaa toimintaa, kuvia ja esineitä.

Aamunavaus pitää sisällään paljon erilaisia asioita, joita opitaan joka päivä aamunavauksen ohessa: käydään läpi päiviä, numeroita, nimiä sekä lauletaan ja lorutellaan. Toisinaan aamunavauksessa kerrotaan tarinoitakin ja keskustellaan siitä, mitä tulee tapahtumaan tai on jo tapahtunut. Lapsi saa äänensä kuuluviin ja voi kertoa omista kokemuksistaan.

Hyvä hoito muodostaa perustan aivan kaikelle toiminnalle, ja kun hyvin hoidetun lapsen perustarpeista on huolehdittu, lapsi voi suunnata mielenkiintonsa ympäristöön, toimintaan ja muihin lapsiin (Stakes 2005, 14). Teemahaastattelun teemat kuuluvat rutiineihin, ja rutiinit tapahtuvat poikkeuksetta joka päivä. Niiden ympärille rakentuu leikkikoulussa päivähoidon arki, joten ne ovat erittäin olennaisessa osassa selvittäessä, miten englannin kieltä opetetaan, miten sen käyttöä tuetaan ja miten siinä harjannutaan. Tilanteet ovat kuitenkin erilaisia sisällöiltään ja tapahtumiltaan, joten ne mahdollistavat hyvin erilaisten sanojen opetteluun.

Päätin tehdä kyselyn viiden lapsen vanhemmille. Näiden lasten vanhemmista toinen puhuu äidinkielenään englantia, ja heidän tietonsa sekä kokemuksensa olivat tärkeitä tutkimukseni kannalta. Näitä vanhempia oli yhteensä kolme ja he saivat kyselylomakkeen. Kyselylomakkeet toimitin leikkikoulun kautta heille ja ne olivat nimettömiä. Kehenkään yksilöitävä tieto ei tule missään vaiheessa tutkimusta ilmi. Ainoastaan yksi vanhempi palautti kyselylomakkeen takaisin. Tämä vaikuttaa tutkimustulosten luotettavuuteen kysymykseen ”Miten lapsen englannin kielen käyttöä tuetaan kotiympäristössä?” tulleiden vastausten osalta.

Kyselylomakkeessa kysymykset ovat lapsen englannin kielen käytöstä, siitä kuinka usein lapsi käyttää englantia ja millaisissa tilanteissa. On myös tärkeää tietää, keiden kanssa lapsi käyttää englantia, että onko mahdollisesti muitakin kuin vanhemmat, joiden kanssa kieltä voi käyttää kotiympäristössä. Vanhempien mielipide lapsen englannin kielen sujuvuudesta oli nähdäkseni tärkeä, koska he osaavat englantia äidinkielenään puhuvina kertoa siitä paremmin kuin suomea äidinkielenään puhuva henkilö. On tutkimuksen kannalta merkittävää tietää, kuinka lapsi käyttää englantia leikkiessään ja kuinka lapselle tarjotaan mahdollisuus käyttää englantia kodin tai leikkikoulun ulkopuolella. Ja tietenkin missä tai mistä lapsi voi kuulla englantia.

Tutkimuksen eettisyys on huomioitu opinnäytetyötä tehtäessä. Haastateltavilta ja kyselyyn vastanneilta saatiin suostumus tutkimukseen osallistumisesta ja heille selvitet-

tiin, millaisesta tutkimuksesta on kysymys. Kenenkään nimiä tai yksittäiseen henkilöön viittaavia tietoja ei tullut opinnäytetyöhöni, ja tämä oli myös vastaajien tiedossa.

6.4 Aineiston laatu

Aineiston luotettavuus riippuu sen laadusta, ja sitä tulisi tarkkailla tutkimuksen eri vaiheissa. Aineiston laadukkuutta voidaan tavoitella etukäteen tekemällä hyvä haastattelurunko. On tärkeää huomioida, ettei teemahaastattelu ole pelkkien pääteemojen esittelyä, vaan teemoja olisi hyvä syventää ja pohtia lisäkysymyksiä. Aineiston käsittelyn laatua saadaan parannettua niin, että haastattelu käsitellään sen jälkeen niin pian kuin mahdollista. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 184–185.)

Otin laatua parantavat tekijät huomioon tutkimusta tehdessäni. Laadun takaamiseksi tein teemahaastattelurungon, jossa pääteemoja syvennettiin ja lisäkysymyksiä tehtiin. Joissakin haastatteluissa päästiin vieläkin syvemmälle keskustelun tasolla, mitä ei teemahaastattelurungossa ollut edes esillä.

Laadun takaamiseksi sain myös apua leikkikoulun englannin kielen opettajalta kyselykysymysten laadinnassa, jotta saataisiin juuri sitä tietoa, mitä tarvitsin vastatakseni tutkimuskysymyksiin. Myös kysymysten muotoilu ja niiden kääntäminen englanniksi olivat tärkeässä osassa laadun takaamiseksi.

6.5 Aineiston purkaminen

Aineisto voidaan purkaa kahdella eri tavalla: litteroimalla eli kirjoittamalla puhtaaksi sanasanaisesti ja sen voi tehdä koko kerätystä aineistosta. Toinen keino aineiston purkamiseen on, että aineistosta tehdään päätelmiä tai teemoja koodataan suoraan tallennetusta aineistosta. (Hirsjärvi ym. 2007, 217.)

Aineiston käsittely on helpompaa litteroituna, mutta päädyin siihen, etten litteroi aineistoa sanasanaisesti, vaan kirjoitin teemahaastattelu- sekä kyselyaineiston auki analysoitavaan muotoon.

6.6 Aineiston analysointi

Valitsin aineiston analysointiin sisällönanalyysin. Se on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Useimmat eri nimillä olevat laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät perustuvat tavalla tai toisella sisällönanalyysiin, jos sillä tarkoitetaan kirjoitettujen, nähtyjen tai kuultujen sisältöjen analyysia. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 93.)

Sisällönanalyysilla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Lähes mikä tahansa kirjalliseen muotoon saatettu materiaali voi olla dokumentti, kuten haastattelu. Sisällönanalyysilla pyritään saamaan kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Kyseistä menetelmää on kritisoitu keskeneräisyydestään, koska tutkija on saattanut kuvata analyysin tarkasti, muttei ole kyennyt tekemään mielekkäitä johtopäätöksiä vaan esittelee aineiston tuloksina. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 105.)

Sisällönanalyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Nämä analyysit kuvataan karkeasti kolmivaiheiseksi prosessiksi, johon kuuluu aineiston redusointi eli pelkistäminen, klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Teoriaohjaava analyysi etenee myös aineiston ehdoilla, mutta aineistolähtöiseen analyysiin verrattuna niiden ero tulee esille abstrahoinnissa. Teoriaohjaavassa analyysissa teoreettiset käsitteet tuodaan esiin valmiina ilmiöstä tiedettynä, kun taas aineistolähtöisessä ne luodaan aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 110-111, 116.) Päädyin aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin, sillä teoreettiset käsitteet nousivat aineistosta, omista havainnoista, teemahaastattelusta sekä kyselystä.

Aineiston redusoinnissa informaatio pelkistetään niin, että siitä karsitaan tutkimukselle epäolennaiset asiat pois. Redusointi voi myös olla informaation tiivistämistä tai pilkkomista osiin. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 111.) Pelkistin aukikirjoitetut aineistot poimimalla tekstistä ilmaisuja, jotka kuvasivat tutkimuskysymyksiäni.

Aineiston klusteroinnissa aineistosta koodatut ilmaukset käydään läpi tarkasti ja siitä etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Sen jälkeen käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi ja nimetään sisältöä kuvaavilla käsitteillä. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 112.) Kirjoitin koodatut ilmaukset paperille, minkä jälkeen ryhmitelin ja otsikoin ne. Tässä vaiheessa aineistosta tuli paljon tiiviimpi.

Aineiston abstrahoinnissa erotetaan tutkimuksen kannalta olennaiset asiat ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettiset käsitteet. Siinä edetään alkupe-
räisinformaation kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin sekä johtopäätöksiin. Käsitteitä yhdistellään aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa, jolloin saadaan vastaus tutkimustehtävään. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 114, 115.) Teoreettiset käsitteet nousivat kerätystä aineistosta molempien tutkimuskysymysten kohdalla.

7 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää monia erilaisia tutkimus- ja mittaustapoja. Perinteiset luotettavuuden ja pätevyuden arvioinnit eivät tule kysymykseen. (Hirsjärvi ym. 2007, 226–227.)

Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa toistettavuutta siis kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia (Hirsjärvi ym. 2007, 226). Tutkimuksessani tulokset ovat toistettavissa, koska ne perustuvat vanhemman sekä työntekijöiden omiin kokemuksiin, eivätkä ne muutu ajan myötä tai tutkijan vaihtuessa. Tulokset olisivat samantyylliset vaikka aineistoa kerättäisiin erilaisella menetelmällä, koska tulokset perustuvat haastateltavien kokemuksiin.

Validiudella tarkoitetaan tutkimusmenetelmän tai mittarin kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata (Hirsjärvi ym. 2007, 226). Tämän vuoksi haastattelun ja kyselyn teemat sekä kysymykset nousivat tutkimuskysymyksistä sovellettuna päiväkotij- ja koti-
ympäristöön. Päiväkotiympäristöön haastattelun teemat oli helposti nostettavissa. Kyselyn teemoja täytyi pohtia tarkemmin avoimiin kysymyksiin saatavien vastausten kannalta.

Tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta kohentaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi ym. 2007, 227). Olen pyrkinyt selkeästi suunnittelemaan tutkimuksen toteutuksen taatakseni tutkimuksen laadun.

Luotettavuutta voidaan arvioida myös pohtimalla tutkimuksen aineistonkeruuta, tiedonantajia sekä analyysia (Tuomi & Sarajärvi 2006, 135, 138). Tiedonantajat valitsin huolellisesti, jotta saisin vastauksen siihen, mitä juuri tutkimuskysymyksessä tutkin. Aineistoa kerätessäni huolehdin sen laadusta. Aineiston analyysin ja sen eri vaiheet olen yrittänyt kuvata mahdollisimman tarkasti.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Esittelen tutkimuksen tulokset kahdessa osassa: menetelmät ja keinot lapsen englannin kielen oppimisessa päiväkodissa sekä lapsen englannin kielen käytön tukeminen kotona. Näin tulokset on selkeä hahmottaa, kun ne on jaoteltu kahteen pääosiin.

8.1 Menetelmät ja keinot lapsen englannin kielen oppimisessa päiväkodissa

Haastattelun vastauksista nousi erittäin vahvasti esille keinoina englannin kielen oppimisessa, että englannin kieltä pitäisi käyttää mahdollisimman paljon, mieluiten koko ajan. Henkilökunta on panostanut myös siihen, että aikuiset puhuisivat keskenään pelkästään englantia ja välttäisivät suomen kielen käyttöä kokonaan. Tällä tavoin lapset kuulisivat taustapuheena englannin kieltä ja näin he saisivat aikuisilta mallin puhua englantia keskenään sekä aikuisille. Pääasiassa aikuiset puhuvat englantia kaikille ja koko ajan. Tavoitteena on pyrkiä siihen, että englanti on puhekielenä koko ajan.

Tärkeä havainto kielen oppimisen ja opettamisen keinoista kohdistui aikuisten englannin kielen ilmaisuihin ja niiden poikkeavuuksiin, joista työntekijät ovat keskenään keskustelleetkin. On tärkeää, että aikuiset puhuvat mahdollisimman samalla tavalla ja samoilla sanoilla. Tällä tavoin lapset oppivat yhdistämään sanat tiettyihin asioihin sekä tekoihin. Näin saadaan myös varmistettua, etteivät lapset hämmentyisi, kun aikuiset pyrkivät käyttämään samoja ilmaisuja.

Työntekijöiden kommunikoidessa vanhempien kanssa kielenä on useimmiten suomi, koska suurin osa vanhemmista puhuu äidinkielenään suomea. Muutamien lasten vanhempien äidinkieli on englanti tai joku muu kieli, ja heidän kanssaan asioidaan englanniksi, koska näin asiat tulevat paremmin ymmärretyiksi. Lasten kotiin menevät tiedotteet vanhemmille ovat tarvittaessa kahdella kielellä.

Jokaisella leikkikoulun ryhmällä on oma teemansa; tätä keinoa käytetään hyvin paljon opetuksessa. Viime vuonna yhden ryhmän teemana olivat merirosvot, ja siihen liittyvää sanastoa käytiin läpi, kerrottiin tarinoita, tehtiin askarteluja ja vietettiin juhlia. Näin toistettiin tiettyä sanastoa, joka jäi vähitellen lasten mieliin. Vuodenaikoihin ja juhliin liittyvät teemat ovat myös olennaisessa osassa opetusta. Tutkimuksen tekemisen aikaan opettajien mielissä oli halloweeniin liittyvät asiat, kuten tarina siitä, siihen liittyvät sanat sekä teeman mukainen askartelu.

Yhtenä menetelmänä leikkikoulun arjessa on leikki. Leikin kautta lapset oppivat sanoja, ja siinä aikuisen rooli on tärkeä. Opettamisen keinona aikuinen voi hetkeksi mennä mukaan leikkiin ja käydä läpi leikissä käytettyjä asioita ja tavaroita englanniksi, jotta lapset saisivat kielen käyttöönsä myös leikissä. Näin leikki on hauska ja huomaamaton kielen oppimisväline. Tämä edellyttää aikuisen tukea ja apua sekä aikaa ja mielenkiintoa aikuiselta osallistua leikkiin. Opettajan on sitouduttava työhönsä englanninkielisessä leikkikoulussa, jotta lapset oppisivat kieltä. Pienten lasten, ja miksei myös isompien kanssa aikuinen voi yhtenä keinona osallistua peleihin ja lasten huomaamatta opettaa sanoja heille. Muistipeli on hyvä esimerkki, miten opettaa vaikkapa muistipelissä olevia eläimiä lapsille. Yleensä sama kuva saatetaan nostaa monta kertaa, joten toistoa tulee paljon, ja näin sanat painuvat lasten mieleen.

Musiikki on menetelmänä merkittävässä osassa lasten oppimisessa. Lapset oppivat ensimmäisenä rytmilliset laulut ja lorut. Leikkikoulussa suurin osa lauluista on englanninkielisiä ja vuodenaikaan tai valittuun teemaan liittyviä. Aina uutta laulua opeteltaessa käytetään keinona sitä, että laulu käännetään ensin suomeksi, jotta lapset ymmärtävät, mistä lauletaan. Usein lauluun liittyy myös havainnollistavia kuvia, liikkeitä tai eleitä.

Lorut ovat myös hauska tapa oppia sanastoa. Tämä menetelmä on käytössä esimerkiksi aamunavauksessa, kun lorutellaan viikonpäiviä, sekä siirtymätilanteissa, kun arvotaan, missä järjestyksessä siirrytään seuraavaan toimintaan.

Englanninkielinen kirjallisuus on yksi tärkeä oppimisen menetelmä, koska lapsille luetaan paljon tarinoita sekä niihin sisällytetään havainnollistavaa materiaalia. Tarinoista keskustellaan jälkeenpäin ja niitä käydään läpi puhuen. Tarinat ovat usein lyhyitä ja sisältävät perussanastoa. Yksi keino on, että aina alkuun tarina käännetään tai kerrotaan suomeksi. Vähitellen jatkossa ei välttämättä suomenneta enää kuin pieniä pätkiä tai sanoja tarinasta. Näissä tarinoissa on yleensä kuvia tekstin tukena. Leikkikoulun pienemmille lapsille luetaan helpon tason kirjoja, eli aukeamalla tai sivulla on vain yksi lause, ja sitä ei välttämättä edes käännetä suomeksi.

Menetelmänä aamunavaus on joka päivä samanlainen ja siinä tulee toistoa. Lapset oppivat aamupiirissä kieltä rutiininomaisesti erilaisten keinojen avulla. Esimerkkinä loruista aamupiirissä ovat viikonpäivät, ja jokaisena päivänä käydään läpi, mikä päivä tänään on. Numeroita harjoitellaan kalenterin yhteydessä, siinä tulee harjoiteltua päi-

vämääriä ja vuosiluku. Toistoa tulee paljon, numerot vaihtuvat useammin, mutta vuosiluku pysyy pitempään samana. Usein päivämäärä selvitetään laskemalla ensimmäisestä numerosta alkaen kyseiseen päivään, joten niitäkin toistetaan suhteellisen usein. Lasten kanssa voi harjoitella myös laskemaan ikävuosia, sormia, omenoita ja kaikkea mahdollista.

Viisivuotiaiden lasten kanssa oppimisen keinona on pitempien fraasien harjoittelu, ja lasta pyritään auttamaan vastaamaan lauseella kysymykseen eikä vain muutamalla sanalla. Esimerkiksi kysyttäessä pallon väriä, lapsen tulisi vastata, että pallo on punainen eikä pelkästään punainen.

Ruokailutilanteissa pienempien lasten kanssa ei käytetä paljoa englantia, mutta tavoitteena on kuitenkin pyrkiä mahdollisimman paljon käyttämään englantia lasten iästä riippumatta. Ruokailu aloitetaan viisivuotiaiden ryhmässä ruokalaululla ja se toistetaan aina ennen lounasta. Se, mitä on ruoaksi, kerrotaan ensin englanniksi ja tämän jälkeen vasta suomeksi. Ruokailutilanteessa pyritään harjoittelemaan kielen ohella myös hyviä ruokailutapoja, kuten ole hyvä, kiitos ja saisinko. Lapset oppivat nopeasti nämä yksinkertaiset sanat englanniksi. Usein kysytään kysymyksiä, joihin lapsi pystyy vastaamaan kyllä- tai ei-vastauksella, kuten ottaisitko lisää tai haluaisitko leipää? Nämä ovat oivallisia keinoja harjoitella ruokailussa sanastoa sekä kielenkäyttöä. Ollessaan koko ajan läsnä, opettajan on helppo tukea lasten kielenkäyttöä.

Pukeutumisessa voidaan helposti harjoitella vaatesanoja seuraavilla keinoilla. Pukeutuessa käydään läpi, mitä vaatetta laitetaan päälle, kuten esimerkiksi laitetaan kengät jalkaan tai takki päälle. Pienten lasten kanssa voidaan aluksi sanoa englanniksi ja tämän jälkeen sama suomeksi, jos näyttää siltä ettei lapsi ymmärrä, mitä aikuinen tarkoittaa. Tämän jälkeen sitä voidaan toistaa, jotta sana jäisi lapsen mieleen. Vuodenaikojen vaihtuessa vaatteetkin vaihtuvat, joten on hyvä käydä etukäteen leikin kautta lasten kanssa vaatesanoja läpi. Hyvänä esimerkkinä on nukun pukeminen lämpimiin talvivaatteisiin ja samalla käydään läpi, mitä vaatetta nukelle puetaan. Tämän jälkeen lapset voivat itse pukea nukelle ja voidaan kerrata vaatesanoja yhdessä.

Vanhempien lasten kanssa yhtenä kielen oppimisen keinona voidaan pukeutumisessa käyttää laajempaa keskustelua vaatteista, kuten laitetaan lapaset käteen, minkä väriset lapaset sinulla on, sinulla on hienot siniset lapaset. Näin vaatesanaa toistetaan ja se saadaan yhdistettyä erilaisiin merkityksiin.

Toiminnallisessa menetelmässä kuten askartelussa on helppo käyttää konkretiaa kielen tukena. Askarreltaessa käytetään monia erilaisia välineitä, kuten saksia, kyniä ja eri värejä. Keinoja kielen opettamiseen askartelun ohella on monia. Opettaja voi pyytää esimerkiksi lasta antamaan sakset ja osoittaa samalla niitä, lapsi yhdistää näin sanan saksiin ja ymmärtää vähitellen, mitä sana merkitsee. Värit on helppo yhdistää askartelutilanteeseen. Siinä voi olla muutamia värejä, jotka opettaja kertoo englanniksi osoittaen samalla väriä. Lapsi valitsee mieluisen värin, kertoo sen ja osoittaa samalla väriä.

Esikoulussa englantia käytetään koko ajan. Esikouluopetuksessa on käytössä monia keinoja kielen opettamiseen, oppimiseen sekä harjoitteluun. Opettaja puhuu lapsille lähestulkoon vain englantia, mutta tilanteen niin vaatiessa käytetään suomen kieltä. Tässä tapauksessa on tärkeää näyttää liikkeitä ja eleitä, mitä tarkoitetaan, jos lapsi ei ymmärrä. Esimerkiksi pyytäessään käsienspesulle, opettaja voi tehostaa sitä näyttämällä samalla käsienspesu liikettä. Lapselle ei tarjota suoraan vastausta, jos hän ei ymmärrä, vaan autetaan häntä, jotta hän joutuisi itse ajattelemaan, mitä tarkoitetaan. Opetusmetodinä kuvien käyttäminen on hyvä, mutta siinä pitää olla tarkkana, että ensin kerrotaan sana ja tämän jälkeen vasta käytetään kuvaa. Muutoin lapset oppivat siihen, että vastaus tulee valmiina eikä omaa ajattelua tarvita. Näin saadaan edistettyä oppimista, koska kuva on pelkkänä tukena opetuksessa eikä avainasemassa. Usein lapset saattavat kysyä jotakin asiaa suomeksi ja silloin opettaja vastaa takaisin englanniksi antaen mallin puhua englantia.

Lapsi kuuntelee ja oppii vähitellen ymmärtämään. Myöhemmin hän oppii itse myös tuottamaan sanan ja puhetta. Ensimmäisenä kuitenkin lapsen on ymmärrettävä, mitä hänelle sanotaan, ja sen jälkeen toiston kautta saadaan sana tai lause käyttöön. Lyhyet tervehdykset ja yksinkertaiset pyynnöt ovat asioita, joita opitaan ensimmäisinä, kuten kiitos, ole hyvä, hei hei, hyvää huomenta ja saisinko.

Kuitenkin, koska lapset jatkavat leikkikoulun jälkeen yleensä suomenkielisessä koulussa, on tärkeää myös osata perinteisiä ja uusia suomalaisia lasten lauluja. Tästä johdun musiikkikoulu Muskatista käydään säännöllisesti pitämässä musiikkitunteja suomen kielellä.

Toinen suomen kieleen liittyvä asia on ajan sekä paikan määreet. Esikoululaisten vanhempia ohjeistetaan käymään kotona lapsensa kanssa läpi aikaa ja paikkaan liittyviä

määreitä, koska niitä käydään läpi leikkikoulussa vain englanniksi. Kouluun mentäessä on kuitenkin hyvä osata jo näitä määreitä.

Riita- ja konfliktitilanteet lasten välillä ratkaistaan yleensä suomen kielellä. Tämän keinon tavoitteena on, että lapset oppivat itse selvittämään riidan aikuisen avustuksella. Näissä tilanteissa selkeyden vuoksi ja että lapset ymmärtäisivät tekonsa ja sen seuraukset, kielenä on suomi.

Kuten yksi opettajista totesi, jokainen tilanne on oppimistilanne.

8.2 Englannin kielen käytön tukeminen kotona

Kotona englannin kielen puhumiseen ei loppujen lopuksi käytetty paljoa aikaa. Englantia puhuttiin kotona vain noin kolmasosa koko ajasta. Tähän lueteltiin syinä muun muassa ympäristön vallitsevan kielen vahva läsnäolo. Tällä tarkoitettiin, että lapsi vaihtoi helposti englannin kielen suomeen, koska osaa suomea paremmin. Myös se, että lähipiirissä on suurimmaksi osaksi suomea äidinkielenään puhuvia ihmisiä, vaikuttaa englannin kielen puhumiseen, ja toisen vanhemman äidinkielen ollessa suomi, tälle vanhemmalle puhutaan helpommin suomea kuin englantia.

Lapsi käyttää englantia kotona sen vanhemman kanssa, jonka äidinkieli on englantia. Tällöin lapsi kuulee ja puhuu kieltä. Äidinkielenään englantia puhuvan vanhemman suomen kieli ei ole kovin hyvä ja lapsen englannin osaaminen on parempi kuin vanhemman suomen. Lapsi voi toimia myös kielenkääntämistehtävissä, koska hänen englannin kielen osaamisensa on erinomaista.

Tietotekniikka on mahdollistanut monia asioita, jotka edistävät englannin käyttöä monin eri tavoin. Tietokoneella pystyy pelaamaan englanninkielisiä opetuspelejä, joita löytyy myös Internetistä. Yhteydenpito ulkomailla asuviin sukulaisiin on helppoa tietokoneen avulla. Näin lapsi pystyy keskustelemaan ja kommunikoimaan englanniksi sukulaistensa kanssa ja myöhemmin myös harjoittaa kirjoitustaitojaan viestittelemällä heille.

Myös vanhempien ystävät, joiden äidinkieli ei ole suomi, toimivat loistavina keskustelukumppaneina lapselle kielen ylläpitämis- ja kehittämistarkoituksessa. Lapsen omat

ystävät ovat myös hyviä keskustelukumppaneita, jos heidän äidinkieliensä on englanti. Muutoin lapset vaihtavat helposti keskustelukieleksi suomen.

Kirjallisuudella pystytään edistämään lasten kielen kehitystä ja oppimista. Vanhemmat lukevat lapsilleen englanninkielisiä kirjoja, ja näin lasten sanavarasto karttuu. Lapsi voi itse kuulla englantia kuuntelemalla kuuntelukirjoja ja myöhemmin oppiesaan lukemaan lukea kirjoja. Laulut ja lorut ovat myös keinoja, joiden avulla lapsi oppii kieltä. Vanhempi voi laulaa ja lorutella englanniksi, jolloin lapsi kuulee kieltä ja oppii itse samalla lauluja ja loruja.

Televisio tarjoaa paljon ohjelmia, joita lapsetkin voivat katsoa, ja mikä tärkeintä, englanniksi. Lapsille suunnattuja ohjelmia pystyy katsomaan myös Internetistä tai tallenteilta.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessani etsin vastauksia kysymyksiin:

- Miten lapsen englannin kielen oppimista tuetaan päiväkotiympäristössä?
- Miten lapsen englannin kielen käyttöä tuetaan kotiympäristössä?

Mielestäni sain tutkimuksessani tuloksia, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiini. Tuon johtopäätökseni ilmi erikseen molempien tutkimuskysymysten kautta.

Tutkimuskysymykseen ”Miten lapsen englannin kielen oppimista tuetaan päiväkotiympäristössä?” vastaus nousi selkeästi tutkimustuloksista. Tutkimustuloksista tulee ilmi, miten monin eri tavoin englannin kielen oppimista voidaan tukea, mutta kuitenkin samoin periaattein. Toiston merkitys on opetuksessa ja oppimisessa suuri. Arjen rutiinien kautta lapsi oppii tiettyjen asioiden tapahtuvan aina tietyssä järjestyksessä, ja näin hänen on helppo liittää kielen sanat tiettyihin toimintoihin. Myös arjen rutiinien tietyt toiminnot toistuvat lähes aina samalla kaavalla, kuten aamupiiri. Aamupiirissä käydään aina läpi samassa järjestyksessä samat asiat ja siinä tulee toistoa. Siinä lorutellaan, lasketaan yhdessä ja yksin numeroita, toistetaan päiviä ja käydään läpi merkityksiä.

Muut arjessa joka päivä tapahtuvat tilanteet luovat hyviä tilaisuuksia kielen opettamiseen. Toistoa tapahtuu, kun arjen tapahtumat pysyvät hyvin pitkälti samanlaisina, kuten esimerkiksi ruokailussa ja pukeutumistilanteissa. Näissä tilanteissa tapahtumat sekä perussanasto pysyvät samana, ainoastaan jotkut asiat muuttuvat, kuten esimerkiksi ruoan sisältö toisinaan ja vuodenaikojen mukaan vaatetta tarvitaan enemmän.

Aikuisten olisi käytettävä omassa puheessaan englantia mahdollisimman paljon ja mielellään koko ajan puhuttiin sitten lapsille tai aikuisille. Suomen kielen käytön välttäminen antaa esimerkin siitä, että englantia käytetään leikkikoulussa mahdollisimman paljon. Taustapuheena oleva englanti ja aikuisten antama malli puhua englantia toisilleen, vaikka olisivatkin täysin suomalaisia, tarjoavat lapsille ympäristön, jossa kielen käyttö on sallittua, sopivaa sekä toivottavaa.

Aikuisten on puheessaan kiinnitettävä huomiota siihen, etteivät he käyttäisi jokainen erilaisia ilmaisuja, koska lapset voivat alussa hämmentyä, kun samasta asiasta puhutaan monella eri sanalla. Tällä tavoin lapset oppivat myös helpommin yhdistämään sanat tiettyihin asioihin ja tekoihin. Lapset saavat sanan itsellensä käyttöön, kun opettajat käyttävät määrätietoisesti samoja ilmaisuja ja toistoa. Myöhemmin voidaan harjoitella erilaisia ilmaisuja samasta, kun lapset osaavat jo paremmin englannin kielen ja he eivät mene ymmälleen.

Aikuisen osallistuminen leikkiin antaa hänelle mahdollisuuden tarjota lapsille käyttöön englannin kielen sanoja. Lapset oppivat leikin kautta, ja tämän vuoksi olisi annettava lapsille sanoja käyttöön. Leikissä oppiminen on hauskaa, ja aikuinen voi käydä läpi leikissä käytettävien esineiden ja asioiden sanoja ollen mukana edes hetken leikissä, jotta sanat saataisiin käyttöön. Englanninkielisessä leikkikoulussa työskentely opettajana vaatii aikuiselta sitoutumista työhönsä sekä tavoitteisiin, joita on asetettu lasten kielen oppimisen ja opettamisen näkökulmasta.

Lisäksi tutkimukseni tuloksista käy ilmi, että erilaisilla teemoilla saadaan opetettua sanastoa lapsille ja sanasto saadaan heille käyttöön teemojen kautta. Jokaisella ryhmällä on oma teemansa, jonka ympärille vuosi rakennetaan. Teemaan liittyviä tarinoita kerrotaan, tehdään askarteluja, lauletaan lauluja ja käydään läpi sanoja. Tässä tulee myös paljon toistoa. Laulut, lorut ja tarinat käännetään ensimmäisiä kertoja käytettäessä suomeksi, mutta tämän jälkeen niiden tullessa tutuiksi, niitä ei tarvitse enää kää-

tää. Nämä sisältävät yleensä perussanastoa, joka on helppo omaksua. Liikkeet, eleet ja kuvat ovat tärkeänä apuna ja tukena sekä elävöittämissä oppimistilannetta.

Esikoulussa käytetään englantia koko ajan ja siellä lapsilla on myös hyvä kielitaito, joka kehittyy esikouluvuoden myötä vieläkin paremmaksi. Opettaja antaa malliesimerkin puhumalla itse vain englantia ja lapsen kysyessä suomeksi, opettaja vastaa englanniksi. Jos lapsi ei ymmärrä englantia, opettaja liikkein ja elein yrittää tehdä itseään ymmärretyksi eikä tarjoa suoraa vastausta, jolloin lapsen ei tarvitsisi tehdä aivotyötä ollenkaan. Lapset kuulevat myös taustapuheena englantia, mikä vahvistaa kielen käyttöä ympäristön tarjotessa tämän esimerkin. Myös apuvälineiden käyttö on opetusmetodina hyvä, mutta on huomioitava, ettei lapsi tukeutuisi liikaa kuvaan vaan sen olisi oltava pelkkä apuväline opetuksessa eikä avainasemassa.

Vanhempien lasten kanssa pyritään jo laajempaan keskusteluun. Keskustelussa saadaan harjoiteltua pitempiä fraaseja ja lasta pyritään auttamaan vastaamaan lauseilla kysymyksiin eikä vain muutamalla sanalla, jotta keskustelua syntyisi. Samalla keskustelun avainsanaa eli mistä keskustellaan, voidaan toistaa ja kysyä sen väriä ja mitä sillä tehdään.

Lapsen vieraan kielen omaksuminen alkaa siitä, että ensin kuunnellaan ja opitaan vähitellen ymmärtämään vieraskielistä puhetta. Myöhemmin lapsi oppii myös itse tuottamaan ensin sanoja, minkä jälkeen lyhyitä lauseita ja puhetta. Opettajan tehtävänä on kuitenkin ensin saada lapsi ymmärtämään, mitä hänelle sanotaan, ja toiston kautta saadaan kieli käyttöön lapselle. Lapsen on helppo oppia lyhyitä ja yksinkertaisia sanoja ja pyyntöjä, jotka toistuvat joka päivä, kuten kiitos, ole hyvä, hyvää huomenta ja saisinko.

Tutkimuskysymykseen ”Miten lapsen englannin kielen käyttöä tuetaan kotiympäristössä?” vastaus nousi tutkimustuloksista. Tutkimustuloksista tulee ilmi, että kotona tuetaan arjessa kaksikielisessä perheessä lapsen englannin käyttöä. Vaikkakaan kotona ei käytetä paljon aikaa toisen kielen käyttöön, vanhemmat kokevat lapsensa osaavan erinomaisesti englantia, mihin on luultavimmin syynä toisen vanhemman äidinkieli eli englanti.

Kolmasosa ajasta puhutaan englantia ja loput suomea. Tähän syynä on ympäristön vahva vaikutus, suomen kieli on joka päivä läsnä lapsen ystävien sekä palveluiden ja

muiden ympäristössä olevien asioiden vuoksi. Lapsi vaihtaa helposti puheensa suomeen, koska lähes kaikki muutkin puhuvat suomea, mukaan lukien toinen vanhemmista. Ympäristön vaikutus kielen käyttöön on siis todella suuri, ja näin ollen englanninkielinen leikkikoulu tarjoaa mahdollisuuden kielen käyttöön myös kodin ulkopuolella, koska siellä englantia pyritään puhumaan koko ajan.

Tutkimustuloksista ilmenee, että lapsen kahden kielen osaamista voidaan hyödyntää samalla vahvistaen lapsen sekä vanhemman kielen käyttöä ja osaamista. Lapsi voi toimia kääntäjänä, jos vanhemman suomen kielen osaaminen heikkoa. Näin lapsi opettaa vanhemmalleen kieltä ja oppii itse samalla. Samaa menetelmää käytetään kielen opetuksessa: sana on tiedossa suomeksi ja lapsi joutuu tekemään aivotyötä keksiäkseen sanan englanniksi. Sama tekniikka toimii myös toisinpäin.

Tutkimustulosten myötä voidaan myös todeta, että nykyajan tekniikka mahdollistaa kielen käytön ja siinä harjaantumisen. On olemassa hyviä oppimispelejä kielen kehittämiseen ja sen käyttöön. Kotona on tärkeä saada lapsi käyttämään kieltä, ja oppimispelit ovat yksi keino siihen. Tietotekniikka sekä puhelimet mahdollistavat myös yhteydenpidon ulkomailla asuviin sukulaisiin, joiden äidinkieli on englanti. Heidän kanssaan ei voi puhua suomea, koska he eivät sitä hallitse, joten näin lapsi pääsee käyttämään kieltä ja pohtimaan sanoja sekä lauserakenteita.

Kirjallisuus ja lorut sekä laulut ovat yksi kielen opettamisen menetelmä, ja sillä voidaan myös tukea kielen käyttöä. Näin saadaan lapsen sanavarastoa karttumaan. Englannin kieltä lapsi pystyy myös kuulemaan kuuntelukirjoista ja televisiosta. Lapsi saa ympärilleen englanninkielistä puhetta, mikä auttaa lasta myös käyttämään englantia. Ympäristön merkitys korostuu tässäkin asiassa; lapsi kuulee ympäristössään englantia, joten kielen käytön kynnys madaltuu.

Englannin kielen käyttöä kotona voidaan tukea lapsille mielekkäillä keinoilla sekä niin sanotusti edistämällä ympäristön englanninkielisyyttä. Tämä ei ole helppoa välttämättä toteuttaa, koska suomen kieli on niin voimakkaasti läsnä, mutta vanhemmat tietävät, mitä tulisi tehdä ja että he saavat leikkikoulusta tukea kielen käyttöön.

10 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi oli minulle hyvin pitkälti uuden oppimista. Aihe oli tuttu pääpiirteittäin, mutta asioiden syvempi tarkastelu antoi minulle paljon uutta tietoa kielen kehityksestä ja vieraan kielen oppimisesta. Samalla tutustuin varhaiskasvatuksen perusteisiin. Työssä alkuun pääseminen oli silti hankalaa vaikka aihe ja yhteistyötaho olivat tuttuja. Kuitenkin päästyäni aiheeseen kiinni opinnäytetyöprosessi lähti sujumaan ja työskentely oli mielenkiintoista.

Tein opinnäytetyöni yksin, mikä mielestäni rajasi toisaalta mahdollisuuksia. Jos työn olisi tehnyt toisen opiskelijan kanssa, olisi ollut mahdollista käsitellä enemmän haastattelu- ja kyselyaineistoa ja tutkimuksen tulokset olisivat olleet rikkaampia. Opinnäytetyön toinen tekijä olisi myös antanut pohdintaan enemmän ja hieman toisenlaisia näkemyksiä. Mutta koen päässeeni tavoitteisiini ja sain kysymyksiini vastaukset.

Suuntaavat opinnot kasvatus- ja perhetyöstä antoivat minulle hyvät lähtökohdat työstää opinnäytetyötäni päiväkodissa työntekijöiden sekä lasten vanhempien avulla. Myös aito kiinnostus kielen kehittymistä sekä vieraan kielen oppimista kohtaan edisti opinnäytetyöni tekoprosessia.

Opinnäytetyöprosessin aikana opin tutkimusprosessin eri vaiheet sekä järjestelmällisen etenemisen niissä. Opin myös sietämään painetta paremmin ja työn tekeminen opetti minulle pitkäjänteisyyttä. Prosessin aikana harjaannuin tiedonhaussa ja opin käyttämään erilaisia tiedonhakumenetelmiä lähdeostosten etsimiseen. Tästä on tulevaisuudessa hyötyä ollessani työelämässä, koska oma tietämys asioista pitää olla ajan tasalla. Oma osaamista täytyy päivittää ja uusin tieto sekä lakipykälät pitää olla hallussa.

Lähdeostosten suhteen yritin olla kriittinen, mutta uusien teosten käsiin saaminen ei ollutkaan kovin helppoa. Osa teoksista on vanhoja, mutta niiden antama tieto verrattuna uudempiin teoksiin kielen kehityksestä ja vieraan kielen oppimisesta oli hyvin pitkälti samaa. Joistakin teoksista huomasi osan tiedoista olevan turhan vanhahtavaa, ja vertasinkin näitä uusien teosten teksteihin ja käytin vain niitä, joissa tiedot vastasivat. Jos alkaisin uudestaan tehdä opinnäytetyötä, haluaisin kiinnittää huomiota enemmän lähdeostosten tuoreuteen, mutta tällöin minun pitäisi hankkia itselleni enemmän ammattikirjallisuutta.

Keräämäni aineisto vastasi tutkimuskysymyksiini, mutta aineisto olisi voinut olla rikkaampaa. Haastattelussa olisin voinut tehdä enemmän tarkentavia kysymyksiä, mutta se olisi saattanut johdatella haastateltavia liikaa. Vanhemmille tekemässäni kyselyssä tuli muutamiin kysymyksiin samoja vastauksia, joten kyselylomakkeen olisi voinut tehdä hieman toisin ja näin saada laajemman ja kattavamman aineiston. Olisi ollut mielenkiintoista haastatella vanhempia heidän kodeissaan kasvotusten ja seurata samalla kielen käyttöä ja kommunikointitilanteita. Jatkossa aion mieluummin haastatella kasvotusten ihmisiä, koska näin saa paremman kokonaiskuvan haastateltavasta ja hänen mielipiteistään eikä tarvitse pohtia, jaksako tai kerkeäkö vastaaja kirjata kyselylomakkeeseen vastauksia.

Luotettavuuden kannalta kysely vanhemmille ei onnistunut niin hyvin kuin se olisi voinut onnistua. Sain ainoastaan yhden kyselylomakkeen vanhemmilta takaisin. Toisaalta jokaisella vanhemmalla on yksilöllinen näkemys ja kokemus englannin kielen käytön tukemisesta kotona, ja se yksikin on mielestäni tärkeä. Useamman vanhemman näkemys sekä kokemus englannin kielen käytön tukemisesta kotiympäristössä olisi antanut rikkaamman ja tietenkin luotettavamman tutkimustuloksen, mikä olisi ollut tutkimukseni luotettavuuden kannalta erittäin tärkeää. Mutta olen tyytyväinen, että sain edes yhden vanhemman näkemyksen kotona tapahtuvasta englannin kielen käytön tukemisesta. En voi sanoa, että tutkimuskysymyksen ”Miten lapsen englannin kielen käyttöä tuetaan kotiympäristössä?” tulos olisi kovin luotettava, mutta siitä saa pienen kosketuksen kotiympäristöön.

Huomasin myös sen, että kyselyn tulosten läpikäyminen kysymyskohtaisesti olisi ollut turhaa ensinnäkin takaisin saatujen kyselyjen vähyyden takia ja sen vuoksi, että osittain jotkut vastaukset olivat samankaltaisia. Kuten esimerkiksi, että lapsi käyttää englantia sukulaisten kanssa ja lapsi kuulee englantia sukulaisiltaan. Nämä vastaukset oli mielekkäämpää ryhmitellä teemojen mukaan. Kaikkiin kyselylomakkeen kysymyksiin kuitenkin vastattiin. Kysymysten muotoilun opin olevan tärkeässä osassa ja jatkossa aion panostaa siihen, jos vielä teen kyselylomakkeen.

Opinnäyteprosessia työstäessäni sain laajan kuvan kielen kehittymisestä ja vieraan kielen oppimisesta. Työn edetessä ymmärsin, miten tärkeää on, että on kieli, jota käyttää ja jolla kommunikoida, oli se sitten suomi, englanti tai joku muu kommunikointikeino, jossa ei käytetä puhetta laisinkaan. Lapsilla on oikeus kommunikoida vanhem-

piensa kanssa ja heille on tarjottava siihen mahdollisuus sekä tukea sen mahdollistamiseksi.

Pohdin tulevana sosionomina kielen kehityksen tärkeyttä ja sen tukemista. Kieli voi olla suomi tai englanti, mutta tärkeintä on itse kieli, jota käyttää kommunikointiin läheistensä kanssa. Lapsen on saatava äänensä kuuluviin ja vanhempien olisi tärkeää ymmärtää, mitä lapsi sanoo, ja kuunnella mitä asiaa hänellä on. Kommunikoinnin tulisi olla molemminpuolista vuorovaikutusta.

Kasvatus- ja perhetyön näkökulmasta ajatellen halusin tuoda esiin myös vanhempien osallisuuden ja roolin kielen kehityksen tukemisessa ja vieraan kielen oppimisessa. Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus ennustaa kielen kehitystä, ja juuri tämän vuoksi on tärkeää, että lapsi saa aikuiselta apua havaintoihinsa ja kielen käyttöönsä arjen tilanteissa. Lapsi saa kotoaan valmiudet ja vanhempien tuen vauvasta asti kielen kehitykseen ja vieraan kielen oppimiseen. Jos lapsi ei ole kotona saanut tukea ja vuorovaikutusta, minulla työntekijänä herää huoli. Aikuisen vastuulla on vuorovaikutuksen synnyttäminen ja sen mahdollistaminen lapselle. Tulevaisuudessa pystyn kiinnittämään työskennellessäni sosionomina huomiota enemmän lapsen kielen kehitykseen ja sen tukemiseen.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli toteuttaa työ niin, että siitä olisi hyötyä leikkikoulun työntekijöille, jotka havainnoivat työssään joka hetki kielen kehitystä sekä vieraan kielen oppimista. Pyrin tuomaan selkeästi esille kaiken tärkeän loogisessa järjestyksessä. Koen onnistuneeni tuomaan työni kannalta olennaisimmat seikat esille. Toivon myös, että he, jotka eivät vieraan kielen oppimisesta varhaisessa vaiheessa vielä tiedä, ymmärtävät sen nyt paremmin. Ja toivon kovasti, ettei vieraan kielen oppimista varhain tuomittaisi kevein perustein, jos ei ole aiheeseen perehtynyt. On kuitenkin olemassa vanhakantainen näkemys vielä siitä, että lapsi ei välttämättä opi puhumaan kumpaakaan kieltä, jos liian varhain aletaan opettaa vierasta kieltä. Tämän näkemyksen kohdalla ei ole kuitenkaan huomioitu jo olemassa olevia kaksikielisiä perheitä, joiden lapset ovat oppineet molemmat kielet. Kielen kehityksen häiriöt ovat taas aivan toinen asia, ja toivottavasti joskus pääsen perehtymään niihin tarkemmin.

Jäin pohtimaan lasten keskinäistä kommunikointia englannin kielellä ja kuinka olisi ollut mielenkiintoista perehtyä siihen lähemmin. Mietin kommunikoinnin laatua ja kuinka lapset ymmärtäisivät toisiaan. Toki tähän vaikuttaisi lapsen vanhemman äidin-

kieli ja lapsen oma englannin kielen osaamisen taso. Olisi mielenkiintoista selvittää, kuinka lapset saisivat itsensä ymmärretyksi englanniksi keskenään, jos lapsi ei muistakaan joitakin olennaisia sanoja, ja mitä keinoja lapset käyttäisivät näin ollen ymmärretyksi tulemiseen.

Jatkotutkimusaiheena olisi hienoa tutkia lasten keskinäistä englannin kielen käyttöä ja siinä ymmärretyksi tulemistä ja sen edistämisen keinoja sekä kuinka aikuiset voisivat tukea enemmän lasten keskinäistä vuorovaikutusta englanniksi. Teoreettisen viitekehysten voisi tähän aiheeseen rakentaa kommunikaatiosta, vuorovaikutuksesta ja vieraan kielen oppimisesta sekä kielen käytöstä varhaisessa vaiheessa. Tutkimuksessa voisi tehdä havaintoja lasten kommunikoinnista ja kirjata niitä muistiin.

LÄHTEET

- Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa. Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Buss, M. & Laurèn, C. 1996. Kielikylpy. Kielitaitoon käytön kautta. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Cummins, J. 2000. Language, power and pedagogy : bilingual children in the cross-fire. Clevedon: Multilingual Matters.
- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. 14. uudistettu painos. Helsinki: WSOY-pro Oy.
- Edelenbos, P., Johnstone, R. & Kubanek, A. 2006. The main pedagogical principles underlying the teaching of languages to very young learners. Saatavissa: http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/young_en.pdf. [viitattu 28.7.2013]
- Filosofia. Kotkan Englanninkielinen Leikkikoulu – The English Kindergarten of Kotka. Saatavissa: <http://www.kotkansay.fi/leikkikoulufilosofia.html>. [viitattu 1.8.2013]
- Hartiala, A-K. 2002. Vieraskielistä eli CLIL-toimintaa suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Stakes.
- Hassinen, S. 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Helsinki: Finn Lectura.
- Helenius, A. & Korhonen, R. 2008. Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuhlman-Keskinen, R. 1998. Kotkan Suomi-Amerikka yhdistys Ry 1948-1998.)

Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (toim.) 2004. Mistä on pienten sanat tehty. Lasten äänteellinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Laurèn, C. (toim.) 1994. Kielikylpy: Kahden kielen kautta monikielisyys. Vaasa: Vaasan yliopisto.

Laurèn, C. 2000. Kielten taitajaksi. Kielikylpy käytännössä. Jyväskylä: Atena.

Loukusa, S. & Paavola, L. (toim.) 2011. Lapset kieltä käyttämässä. Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) 2011. Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.

Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki: Kirjapaja.

Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) 2003. Joko se puhuu? Kielellisen kehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki: Stakes.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 4. painos. Helsinki: Tammi.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY oppimateriaalit.

Survey for my bachelor's thesis which I am making for English Kindergarten of Kotka

I study social and health care in Kymenlaakso University of Applied sciences. I'm making my bachelor's thesis for The English Kindergarten of Kotka. I examine learning English at kindergarten and home.

I wish you can kindly fill the survey. The survey is confidential. You can post the answers to me on email or to kindergarten. Please return the answers before 16.9.2013.

If you have something you would like to ask about, you can reach me with phone or email.

Hanna Lahtinen

Phone 044 217 8840

Email hanna.lahtinen@student.kyamk.fi

For children using english

1. How often does your child use english?
2. Describe situations when your child uses english.
3. With whom does your child use english?
4. How fluent is your child in english?
5. Give an example of how your child uses english while playing?
6. How do you provide opportunities for your child to use english outside of home or kindergarten?
7. Where your child can hear english? (for example relatives, someone reading stories, watching tv...)

Teemahaastattelurunko

Menetelmät ja keinot englannin kielen oppimisessa päivähoidon arjen rutiineissa

Ruokailut

- Pohdi kielen käyttöä?
 - aamupalalla, lounaalla ja välipalalla
 - Eri ikäryhmissä
 - ruoka sanastoa

Pukeutumistilanteet

- Pohdi vaatesanoja?
- Miten tuet kielen käyttöä?
- Miten tuet kielen oppimista?

Siirtymätilanteet

- Miten vaikutat kielen käyttöön?
- Millaiset tilanteet?
- Miten ohjaat?

Leikki ja pelit

- Miten aikuinen voi vaikuttaa?
- Miten aikuinen voi tukea kielen oppimista?
- Aikuisen osallisuus?

Hygienia

Pohdi kielen käytön tukemista seuraavissa tilanteissa?

- Vessassa käyminen
- Käsienpesu
- Puhtaus ja siisteys

Kommunikointi

Kuvaa kommunikointia seuraavissa yhdistelmissä?

- Aikuinen – aikuinen
- Aikuinen – lapsi
- Lapsi – lapsi
- Pohdi myös tilanteita, joissa kommunikoidaan?

Ohjatut tuokiot

- Millainen ohjattu tuokio?
- Askartelun ohessa oppiminen?
- Lukuhetki kielen oppimisen tukena?

Teemat

- Ryhmien teemat ja niiden vaikutus opetukseen?
- Vuodenaikoihin liittyvät teemat ja niiden vaikutus opetukseen?
- Juhlateemat?

Laulut, lorut ja sadut

- Millainen on näiden merkitys?
- Miten niiden oppimista voidaan tukea / vahvistaa?
- Esimerkkejä niistä?

Aamunavaus

- Mitä opitaan?
- Miten opitaan?
- Aikuisen rooli?
- Lapsen rooli?